ГОЗ ПУБЛИЧНАЯ БИБ-КА
1.12.39 КАЗ

BYTYN ƏLKƏLƏRIN PROLETARLARЬ BIRLƏŞIN!

SOVET ERMƏNISTANЬ

СОВЕТ ЭРМЕНИСТАНЫ

ERMƏNISTAN Q (в) P MQ və JQ-NЬN GYNDƏLIK ORQANЬ
ОРГАН ЦК И ЕК КП(б) АРМЕНИИ

27 Sentjabr
CARŞƏNBƏ
1939-çu il
№ 223 (2543)
QIJMƏTI 10 Q.

FKQO Baş Ştabьnьn operativ svodqasь

26 sentjabr 1939-çu il

26 sentjabr gyny ərzində, Qьzьl Ordu hissələri tə'jin olunmuş sərhəd xəttinə irəliləmədə davam edərək Osovest qalasьnь, Xolm, Zamostije, Rava-Russqa, Sambor şəhərlərini tutub, Rajqorodoq, Osovest, Soqol (Belovostoqun 35 km. çənubu-qərbində), Melejçistь (Belsqanьn 25 km. çənubu-qərbində), Bela, Xolm, Zamostije, Iavorov, Sambor, Turqa (Droqoviçin 40 km. əçnubu-qərbində) xəttinə çьxmьşlar.

Qərbi Belorusijada və Qərbi Uqrajnada polşa qoşunlarь qalьqlarьnьn myqavimətini təsvijjə etməklə, Qьzьl Ordu hissələri Brest-Litovsq və Vlodova arasьnda 30 dəmirjol eşelonlarda 25.000 adam tərk silah edərək əsir almьşlar. Bundan başqa Qorbinin çənubə tərəf rajonda 1000 adam əsir alьnmьşdьr, Xolm rajonunda 8.000 adam və 1.000 at və Ianova rajonunda (Xolmanьn 20 km. çənubi-qərbində) 2.500 adam silahi ilə və myxtəlif hərbi ləvazimat alьnmьşdьr.

Erməni xalqь əz inçəsənəti deqadasь qarşьsьnda

Bu il erməni xalqь vətənimizin pajtaxtь Qьzьl Mosqvada əz inçəsənətinin deqadasьnь keçirəçəkdir.

Respubliqanьn bytyn zəhmətkeşləri, erməni xalq inçəsənətinin deqadasьna hazьrlьq işlərini bəjyk diqqətlə izləjir. Bu deqadada erməni xalqь, sovet hekuməti illərində əz qultura və inçəsənətinin neçə inkişaf edib çiçəkləndijini, onun formaça milli məzmunça sosialist qulturasьna və inçəsənətinə bolşeviqlər partijasьnьn, onun Stalinci Mərkəzi Qomitetinin, Sovet hekumətinin və şəxsən xalqlarьn bəjyk rəhbəri, erməni xalqьnьn dostu sevimli Stalinin neçə qajqь gəstərdijini nymajiş etdirəçəkdir. Bəjyk əlkəmizin bytyn xalqlarь ilə birlikdə, erməni xalqь əz əsri qulturasьnьn, sovet hekuməti illərində misli gərynməmiş jyksəlişlərinə nail olmuşdur. Uçsuz-buçaqsьz əlkəmizin çox millionlu xalqь ilə birlikdə erməni xalqь bundan az vaqt əvvəl erməni xalqьnьn qəhrəmanlьq eposu «Sasunlu David»-in minillijini sovet qulturasьnьn xəzinəsinə ən gəzəl hadijjə olaraq təntənəli surətdə və xalqьmьzьn bəjyk qultur bajramь kimi qejd etdi. Jadelli istilaçьlara qarşь erməni xalqьnьn tarix boju apardьqь qəhrəmançasьna mybarizə, bu gəzəl eposda parlaqlьqь ilə əks etdirilmişdir. Bu eposun bytyn epizodlarь, sovet xalqьnьn patriotluq hissijatь ruhuna tamamilə ujqun olduqundan və xalqьmьzь, jadelli istilaçьlara qarşь mybarizəjə ruhlandьrdьqьndan, sovet xalqь onun minillijini bəjyk xalq bajramь kimi qejd etdi.

Erməni xalq inçəsənətinin Mosqvada keçiriləçək inçəsənət deqadasь əlkəmizin zəhmətkeşləri qarşьsьnda, partija-hekumət rəhbərləri və şəxsən xalqlarьn dahi rəhbəri bəjyk Stalin qarşьsьnda Ermənistan zəhmətkeşlərinin jaradьçьlьq iqtidarьnь, onun elm, qultura və inçəsənətinin neçə sür'ətlə inkişaf etdijini bir daha nymajiş etdirəçəkdir.

Ittifaqьmьzьn qardaş respubliqalarьnьn keçən illərdə Mosqvada keçirilmiş inçəsənət deqadalarь, xalqlarьn jaradьçьlьq qabilijjətinin və formaça milli məzmunça sosialist qultura və inçəsənətlərinin çiçəklənməsinin xalq təntənəsinə çevrilmişdir. Erməni xalqьnьn qarşьdakı inçəsənət deqadasь, erməni xalqьnьn əz qurtuluş jolunu Ermənistanda sovet hekuməti e'lan edilməsində tapdьqьnь və əz inçəsənətini bu epoxada neçə inkişaf etdirdijini bytyn zəhmətkeşlər qarşьsьnda nymajiş etdirəçəkdir. «Çox əzab və əzijjət çəkmiş, antantanьn və daşnaqlarьn mərhəməti ilə açlьqa, pozqunluqa və myhaçirlijə dyçar olmuş, bytyn «dostlarь» tərəfindən aldadьlmьş bu Ermənistan əzynyn xilasьnь əzyny sovet əlkəsi e'lan etməkdə tapdь, jalnьz sovet hakimijjəti idejasь Ermənistana sylh və milli jenidən doquluş imkanьnь gətirmişdir». (STALIN)

Erməni xalq inçəsənətinin qarşьdakь deqadasь, xalqlarьn dahi rəhbəri Stalin joldaşьn bu dahijanə səzlərinin həqiqi nymajişinə çevriləçəkdir. Deqadanьn repertuarьna daxil edilmiş «Almast», «Anuş» və «Şəfəq Səkərkən» musiqi əsərləri erməni xalq jaradьçьlьqьnьn və tarix boju azadlьq uqrunda onun apardьqь qəhrəman mybarizələrinin çanlь epizodlarьnь zəhmətkeşlər qarşьsьnda, Qьzьl Mosqvada səhnəjə çьxaraçaqdьr. Qardaş respubliqalarьn keçirilmiş inçəsənət deqadalarь SSRI-də xalq qulturasьnьn, xalq inçəsənətinin sür'ətlə çiçəklənməsini və bu xalqьn jaradьçьlьqьnь sür'ətlə inkişaf etdirmək ucun bizim əlkədə geniş sahə açьldьqьnь subut etmişdir. Ermənistan zəhmətkeşləri əz inçəsənətini, elm və qulturasьnь geniş xalq kytlələrinin jaradьçьlьqlarь ilə bəzəmiş və onu doqma xalqьmьzьn sevəçəji bir jyksəlişə qaldьrmьşdьr. Bu il respubliqamьzda keçirilən inçəsənət deqadalarь, «Sasunlu David» eposunun 1000 illijinin təntənəli surətdə bajram edilməsi və hazьrda qarşьdakь inçəsənət deqadasьna qьzqьn hazьrlьq aparьlmasь buna parlaq subutdur. Spendiarov adьna opera və balet teatrьnьn jaradьçьlьq qolleqtivinin hazьrladьqь «Almast» musiqi əsərinin qojuluşundaki parlaq nailijjətlər, qompozitorlarьmьzьn, rezissorlarьmьzьn, artistlərimizin, xalq xanəndələrimizin və inçəsənət sahəsində çalьşan partijalь və partijada olmajan bytyn bolşeviqlərin təqdirə lajiq işi, Sovet Ermənistanь zəhmətkeşlərinin jaradьçьlьq uqrunda neçə mybarizə etdiklərinin parlaq nymajişidir. «Anuş» və «Şəfəq Səkərkən» musiqi əsərlərinin hazьrki gəzəl quruluşu respubliqanьn inçəsənət sahəsində çalьşan qadrlarьnьn neçə sür'ətlə inkişaf etdiklərini və sovet tamaşaçьlarьmьzьn hazьrkь tələbinə ujqun olaraq quruluşlar verməjə olan jekdil çəhdlərini nymajiş etdirir.

Ermənistanьn partija və sovet təşkilatlarь qarşьsьnda duran vəzifə, ondan ibarətdirki, inçəsənət sahəsində çalьşan jaradьçьlьq qadrlarьmьza daha jaxьdan rəhbərlik və qonqret jardьm etmək, vətənimizin pajtaxtь qьzьl Mosqvada keçiriləçək qarşьdakь deqadaja daha jaxşь hazьrlaşmaqda onlara ruh verməkdən ibarətdir. Elə işləmək lazьmdьr ki, bu deqadada erməni xalqьnьn inçəsənətinin bytyn inçəlikləri, gəzəllikləri, bəzəkləri, xalqьn jaradьçьlьq iqtidarь və onun çiçək kimi açmasь, qəhrəman erməni xalqьnьn adьna lajiq tərzdə, bəjyk əlkəmizin çox millionlu zəhmətkeşlərinin bəjənəçəji, partija, hekumət rəhbərlərinin və xalqlarьn dahi rəhbəri, bizi qələbədən-qələbəjə aparan bəjyk Stalinin bəjənəçəji tərzdə əks və nymajiş etdirilsin.

Heç şybhə joxdur ki, belə də olaçaqdьr.

Partijamьzьn Stalinci Mərkəzi Qomitetinin, sovet hekumətinin və erməni xalqьnьn xilaskarь, varlь və qultur həjatьnьn banisi, dost və myəllimi bəjyk Stalinin və onun ən jaxşь silahdaşlarьnьn erməni xalqьna və onun elmi və inçəsənətinə gəstərdikləri diqqət və atalьq qajqьsь bunun rəhnidir.

SON SAAT

Germanijanьn xariçi işlər ministri çənab Fon-Ribbentropun Mosqvaja gəlməsi

[illegible] ətinin də'vətinə gərə, [illegible] rьn 27-də Germanija[illegible] ministri çənab Fon-Ribben[illegible] ja gəlir. Çənab Fon-Ribbentrop, Polşadaki hadisələrlə əlaqədar olan məsələləri SSRI hekuməti ilə birlikdə myzakirə edəçəkdir.

SSRI və [illegible]stonija arasьndaki danьşьqlar haqqьnda TASS-ьn mə'lumatь

Tallьn portunda tərksilah edilmiş poljaq sualtь qajьqlarьnьn mə'lum olmajan istiqamətlə jox olmasь haqqьnda Estonija hekuməti izahatьnьn kifajətsiz olduqunu nəzərə alaraq, Baltiq sularьnda gizlənən əçnəbi sualtь qajьqlarьnьn diversion əməlijjatьndan sovet sularьnьn təhlykəsizlijini tə'min etmək tədbirləri haqqьnda Estonija və SSRI arasьnda danьşьqlara başlanьlmьşdьr. Estonija hekumətinin izahatьna gərə poljaq sualtь qajьqь «əz mexanizminin zədələnməsi səbəbi ilə hərəkət etməjə çətinləşdiji ucun» Estonija sularьna girmişdir. Zədələnmiş sualtь qajьqьnьn Estonija pajtaxtь portundaki oxranijadan bu vəzijjətdə neçə qaçabildiji anlaşьlmьr.

Qajьqьn Tallьnda remont edib, ehtimalki janaçaqla tə'min edərək ona qaçmaq imkanь verildijini həqiqətə daha jaxьn sajmaq olar.

Bu gyn Luz boqazь rajonunda mə'lum olmajan sualtь qajьqlarь perisqopunun (dyrbynynyn) iki jerdən gəryndyjy barədə Leninqraddan alьnan mə'lumat nəzərə alьnarsa, Estonija sahillərindən uzaq olmajan jerdə ma'məlum sualtь qajьqlarьnьn əz gizli bazasь olduqu nətiçəsinə gəlmək olar.

Belə vəzijjətlə əlaqədar olaraq gizli sualtь qajьqlarьnьn diversion əməlijjatьndan Sovet sularьnьn təhlykəsizlijini tə'min etməjin bəjyk əhəmijjəti vardьr.

Sovet sularьnda naməlum sualtь qajьqlar

Leninqrad, 26 (TASS). Sovet gəmiçilərinin verdiji mə'lumata gərə, bu gyn Luza boqazь jaxьnlьqьnda ajrь-ajrь jerlərdə saat 14-15 arasьnda ejni zamanda 2 sualtь qajьqь perisqopunu (dyrbynyny) gərmyşlər.

Baltiq flotu qomandanlьqь tərəfindən həmin məntəqələrə sualtь qьrьçь qajьqlar gəndərilmişdir.

QƏRBI UQRAJNA və QƏRBI BELORUSIJANЬN ŞƏHƏRLƏRI

(Mə'lumat)

PINSQ

Sentjabrьn 21-də Qьzьl Ordunun şanlь hissələri Pinsqi tutdular. Pinsq qədim belorus şəhəridir. Bunun haqqьnda Nesterin 1097-çi ilə aid olan tarixində xatьrlanьr. Pinsq şəhəri Dneprin qolu Pripjata təkylən Pin çajь yzərində jerləşmişdir. Bu jer dyzənlik və çox bataqlьqdьr. Burada məşhur Pin bataqlьqlarь jerləşir.

Pinsqin məvqei çox əlverişli idi, onun ucyndə litvalьlarьn, tatarlarьn, poljaqlarьn, şvedlərin hyçum və təzjiqlərinə baxmajaraq, bir tiçarət mərkəzi olaraq sür'ətlə inkişaf etmişdir. 1795-çi ildən Pinsq rus şəhəri oldu. Dəmirjolun və nəqlijjat ucyn jararlь çajьn yzərində jerləşən bu şəhər taxьl tiçarətində myhymm rol ojnadь. Pinsq təriqilə polşa şahlьqьnьn-Memel, Dansiq və Kjonsberq şəhərlərinə (taxьl, meşə, pij və sairə) jyk aparьlьrdь.

Imperialist myharibəsi illərində başqa belorus şəhərləri kimi Pinsq də daqьlmьşdьr. Polşa panlarьnьn istila vaqtь Pinsq tiçarət və transport əhəmijjətini itirdi. Indi, 36 mindən artьq əhalisi olan şəhər, geoqrafija məvqei ona verdiji əlverişli vəzijjət roluna jenidən sahib olur. Pinsqdən Pina və Pripjat çajь ilə Dneprə və onunla Kijevə kimi çaj jolu gedir. Kijevə qədər bəjyk dəmirjol magistralь vardьr.

Pinsqin sənajei əsas e'tibarь ilə: meşə doqrajan, jejinti və başqa xьrda myəssisələrdən ibarətdir.

Azad edilmiş Pinsqin əsl sahibləri —zəhmətkeşlər inkişafь syr'i surətdə polşa oqqupantlarь tərəfindən dajandьrьlmьş şəhərin eqonomiqasьnь jenidən çanlandьraçaqlar.

NOVOQRUDOQ

Sentjabrьn 18-də gyndyz saat 12-də Qьzьl Ordunun qəhrəman hissələri, Novoqrudoq jyksəklijinin (Qərbi Belorusijanьn şimalьnda) gəzəl mənzərəli bir jerində jerləşmiş Novoqrudoq şəhərini tutmuşlar. Rus tarixində Novoqorodqa adь ilə məşhur olan Novoqrudoq şəhəri XI-əsrin əvvəllərində salьnmьşdьr. 1278-çi ildə Novoqrudoq şəhəri tatarlar tərəfindən daqьdьlmьşdьr. XV-əsrin birinçi jarьsьnьn sonunda Novoqrudoq, Volqovici, Slonim və Slutsq şəhərləri vojevodalьqьnьn administrativ mərkəzi olur. Şimal myharibəsi zamanь şəhər çox xəsarət gerdy və 1751-çi ilin janqьnьndan sonra sadə qəsəbəçə dərəçəsinə endi. 1795-çi ildən Novoqrudoq rus şəhəri olur.

Imperialist myharibəsi zamanь Novoqrudoq bir çox belorus şəhərlərinin qəsəbəçə və kəndlərinin taleinə şərik olaraq daqьlmьşdьr. [illegible] hekmranlьqь illərində şəhər əz keçmiş əhəmijjətini tamamilə itirmiş və çox joxsul və çirkli bir şəhər olmuşdur.

Novoqrudoqun 12 min əhalisi vardьr. Bunlardan 99 faizi beloruslardьr. Novoqrudoq yzərindən Lida-Boronovici dəmirjol qolu keçir.

Polşa zadəganlarьnьn çox illər ərzində keçirdiji milli təzjiq, belorus mədənijjətinin tə'qibi Novoqrudoq şəhərinin əhalisini ən sadə mədəni myəssisələrdən məhrum etmişdi. Burada nə qlub, nə teatr, nə də radio jox idi.

Azad edilmiş şəhər artьq birinçi gynlərində əz simasьnь dəjişdi. Hər jerdə çanlь həjat vardьr. Kino teatr açьlmьşdьr. Məktəblərdə məşqələ başlanmьşdьr. Mosqvadan verilən radio verişlərini əhalь bəjyk maraqla dinləjir. «Zvezda» qəzetinin—sabiq Novoqrudoq vojevodalьqьnьn [illegible] qəzetin birinçi nemrələri çьxmьşdьr.

BREST-LITOVSQ

Brest-Litovsq ən qədim slavjan şəhərlərinin sьrasьna mənsubdur. Tarixçilərin jazdьqьna gərə şəhərin salьnmasь nadbuzin slavjanlarьna aiddir.

Hələ 1015-çi ildə Kijev qnjazь Svjatopolq jaxşь məhkəmlənmiş Brestov şəhərində əzynə sьqьnaçaq tapьr.

Brestov şəhəri çox dəfə daqьdьlmьşdьr, dəfələrlə Litvanьn tə'siri altьna dyşmyş və ən sonu Polşanьn tə'siri altьna dyşərək, Brest adlandьrьlmьşdьr. 1796-çь ildən o, rus şəhəri olur.

Brest-Litovsq-ən bəjyk transport uzelidir. Muxovets çajьnьn Qərbi Buq çajьna təkyldyjy jerdə jerləşərək, bu şəhər elədə Varşavaja, Vilnoja, Mosqvaja və Kijevə gedən jollarьn dyjymyndə jerləşir. Həmin buradaça Dnepr-Buq su sistemi keçir.

Myhymm stratezi məntəqəsi olduqundan Brest-Litovskin həmişə xysusi əhəmijjəti olmuşdur. Myharibə vaqtь o, Polesje ilə (Pin bataqlьqlarь ilə) onun keçilməz meşələri, çajlarь və bataqlьqlarь ilə bəlynən şimalь və çənubu biri-biri ilə baqlajьrdь. Şəhər qərbi hydudda istinad nəqtəsi idi və kiçik qalalarla əhatə edilmiş bu şəhər əzyndən birinçi sinif qalanь təmsil edirdi.

Bəjyk rus sərkərdəsi Suvorov iki dəfə burada olmuşdur. 1794-çu ildə o, rus qoşunlarь ilə Qərbi Buq çajьnь keçərək polşa qorpusunu əzmişdir. XVIII-əsrin hərbi strateqlərindən birisi Brestin əhəmijjətini belə xaraqterizə etmişdir; «Bu məhkəm jer myharibə vaqtь kimin əlində olarsa, qarşь tərəfin yzərində onun bəjyk ystynlykləri olar».

Dynja myharibəsi zamanь Brest-Litovsq deməq olarki tamamilə daqьdьlmьşdьr.

Əhəmijjətli jollarьn dyjymyndə jerləşən Brest-Litovsq, əsasən hejvandarlьq məhsulu ilə əhəmijjətli tiçarət edirdi.

Şəhərdə qustar sənaje ystynlyk edir, meşə, jejinti, gən-dəri fabriqa-zavod sənajei vardьr.

Polşa hakimləri, kənd təsərryfat produqtlarь ilə zəngin olan Brest—Litovsq şəhəri və rajonunun eqonomiqasьnьn inkişafь ucyn təlaş etmirdilər.

Polşa panlarьnьn aqalьq zamanь tiçarət ixtisar edilmiş, şəhərin mədəni həjatь dajanmьş halьndaidi.

1939-çu il sentjabrьn 22-si gyny şəhərin jeni həjatьnьn başlanqьçьdьr. Bugyndə Brest-Litovsqin zəhmətkeşləri, belorus xalqьnьn azad ediçilərini- Fəhlə-Kəndli Qьzьl Ordusunun şanlь hissələrini şəhər kyçələrində bəjyk sevinç və şadlьqla qarşьladьlar.

Şəkildə: N-çi sərhəd zastavasьnьn (SSRI-nin şimal -qərb sərhəddi) dəjyş və sijasi hazьrlьq əlaçьlarь kiçik qomandir L. V. Novozilov (soldan) və sərhədçi Q. S. Iqnatjev joldaşlar vəzifələrini əla surətdə ifa etdiklərinə və təhsil myvəffəqijjətlərinə gərə dəfələrlə mykafatlandьrьlmьşlar.

TASS-ьn fotoxroniqasь

I. P. Pavlovun anadan olmasь gynynyn 90 illiji mynasibətilə

Leninqrad, 26. (TASS). Sentjabrьn 27-də bəjyk rus fizioloqu Ivan Petrovic Pavlovun anadan olduqu gynyn 90 ili tamam olur.

M. Qorki adьna eqsperimental medisinanьn Ymumittifaq institutunun Leninqrad filialь və I. M. Seçenov adьna Leninqrad fizioloqlar çəmijjəti sentjabrьn 27-də I. P. Pavlovun xatirəsinə həsr edilmiş birləşmiş içlas keçirəçəklər.

Həkimləri mykəmməlləşdirmə institutu jaxьn vaqta xysusi sessija çaqьrьr. I. P. Pavlovun tələbələri və jaxьn elmi əməkdaşlarь sessijada çьxьş edəçəklər.

Aqademiq I. P. Pavlov adьna birinçi medisina institutunda bəjyk alimin həjat və elmi fəalijjətinə həsr edilmiş sərgi açьlьr. Sərgidə onun elmi əməklərinin myxtəlif nəşrləri, onun pedaqoqiqi fəalijjətinə həsr edilmiş material və doqumentlər gəstəriləçəkdir.

Sentjabrьn 27-də Leninqrad Dəvlət universitetində məşhur rus fizioloqunun həjat və fəalijjəti haqqьnda mysahibələr keçiriləçəkdir. Leninqradьn başqa ali məktəblərində dəxi belə mysahibələr olaçaqdьr.

BELOSTOQ

Qьzьl Ordu Qərbi Belorusijanьn bəjyk sənaje mərkəzi Belostoqa daxil olmuşdur.

Belostoq XIV-əsrdə salьnmьşdьr. O, Narevin qolu Belaja çajьnьn yzərində jerləşmişdir. 1807-çi ildən Belostoq rus şəhəri olur.

XIX əsrin birinçi jarьsьnda şəhər sür'ətlə inkişaf etməjə başladь və əhəmijjətli sənaje mərkəzinə çevrildi. Burada belorus proletariatьnьn qadrlarь jetişir, ilk revoljusion təşkilatlar jaradьlьrdь. 1895-çi ildəki məşhur belostoq tə'tilində 20 mindən artьq toxuçular iştirak edirdi. 1905-çi ildə Belostoqda revoljusion dəjyşlər olurdu.

Myharibədən qabaq Belostoqda 200-ə jaxьn myəssisələr, əsas e'tibarь ilə toxuçu, iki maşьn qajьran zavod, gən-dəri və sabьn zavodlarь var idi.

Polşa panlarьnьn hekmranlьqь zamanь istehsalat ixtisar edildi. Belostoqun sənajei polşa aqalьqь zamanь əlgyn bir hala dyşmyşdyr. Mallarь alan jox idi, fabriqalar baqlanьrdь. Şəhərin əhalisi azalmьşdь.

Indi Belostoqda 100 minə jaxьn əhali vardьr.

Keçmişdə, çanlь sənaje və tiçarət mərkəzi, Leninqrad-Varşava dəmir jolu yzərində myhymm dyjymy olan Belostoqun, əz inkişafь ucyn bəjyk imkanlarь vardьr.

Əsir saldatlarьn naqьl etməsi

Minsq, 25 («Pravda»nьn myxbiri). Qərbi Uqrajnadan Minsq stansijasьna əsir dyşmyş polşa saldatlarь ilə dolu eşelonlar gəlir.

Əsirlərin arasьnda çox uqrajnalьlar və beloruslar vardьr. Onlar biri-birinin dalьnça əz açь həjatlarь haqqьnda, polşa zadəganlarьnьn xalqa çox zylm etmələri haqqьnda danьşьrlar.

Budur saldat Vjaçeslav Quzavjaqa, O, 1901-çi ildə doqulmuş, Stolbtsьnьn janьnda olan Volozino qəsəbəsinin bir kəndlisidir.

Quzavjaqa dejir— 30 kilometr bizdən o tərəfdə adamlarьn azad, sevinçli jaşadьqlarьnь, bizdə isə gynyn -gynorta çaqьnda gynəşi gərməmək haqqьnda dyşyndykdə adamьn aqlajьnçaja qədər açьqьna gəlir. Zəhmət təmamilə qijmətdən dyşmyşdy. Biz uşaqlarьmьzь oxuda bilmirdik, kişinin, iş tapa bildiji halda, ən bəjyk qazançь gyndə bir zolotьj olurdu, qadьna isə gyndə 70-80 qroş verirdilər.

—Biz sovet qoşunlarьnьn polşa hydudunu keçdijini bildijimiz vaqt, dərhal əz evlərimizə qajьtdьq.

—Bu haqqьda siz harada bildiniz?

Bres-Litovskin janьnda olan Maliçi qəsəbəsində bildik.

Orada mən eşitdim ki, sovet qoşunlarь artьq Baranovicidədirlər. Əz hissəmizə qajьtdьm və bunun haqqьnda əz joldaşlarьma danьşdьm. Hamь çox sevindi, bir saatdan sonra isə biz əz atlarьmьzь—bizim 300 atьmьz var idi— kəndlilərə verdik və Qьzьl Ordu ilə rast gəlmək ucyn sabiq hyduda doqru getdik.

Burada başqa bir əsir saldat—Stolbtsь janьndaki Qordijevo kəndindən olan kəndli Vladimir Jaqovic söhbətə qarьşьr. O, polis nəfərləri haqqьnda danьşьr ki, bunlar tez-tez jolda saldatlarь tutur və xalq qəzəbindən gizlənmək ucyn əz jeni paltarlarьnь zorla açьnaçaq saldat şineli ilə dəjişirlər.

Mosqva, Qalinin, Leninqrad, Belorusija, Kijev, Xarqov və Orjol oqruqlarьnda ehtijatda olub tə'lim toplanьşlarьna çaqьrьlan hərbi vəzifəlilərin səfərbərlijə alьnmasь haqqьnda

SSRI Baş Soveti Prezidiumunun Fərmanь

1. Mosqva, Qalinin, Leninqrad, Belorusija, Kijev, Xarqov və Orjol oqruqlarьnda ehtijatda olub xysusi sərənçamla sentjabrьn 7-də toplanьşlara çaqьrьlan hərbi vəzifəli naçalnik və sьra hej'əti, xysusi xariçi vəzijjətə gərə, xysusi sərənçam veriliņçəjədək səfərbərlijə alьnmьş hesab edilsinlər.

2. Bytyn bjudçetli idarələrə, dəvlət, qooperativ və təsərryfat myəssisələrinə və içtimai təşkilatlara bir vəzifə olaraq tapşьrьlsьn ki, orduja çaqьrьlanlarla, onlarьn işlədikləri jerdə tam haqq-hesab çəksinlər—həqiqətdə işləmiş olduqlarь myddət ucyn əmək haqqь, iki həftəlik çьxarma pulu və istifadə olunmamьş mə'zunijjətin pulunu versinlər.

Vəsaitlər, həmin idarələrin və təşkilatlarьn ymumi əmək haqqь fondlarь hesabьna verilsin.

3. Ehtijatda olub orduja çaqьrьlan naçalnik hej'ətinin əmək haqqь dərəçələri onlar FKQO-da daşьdьqlarь ştatlь vəzifələrə gərə tə'jin edilsin.

4. FKQO-ja çaqьrьlan kiçik naçalnik və sьra hej'ətinin ailələrinə hər aj bu aşaqьdakь qədər təqayd verilsin:

a) əjər ailədə əmək qabilijjətli yzvlər joxdursa, bir nəfər əmək qabilijjətsiz olduqda—şəhərdə ajda 80 manat, iki nəfər olduqda—120 manat, yç nəfər və bundan çox olduqda—160 manat, kənd jerlərində isə bunun 50 faizi;

в) əjər ailədə yç nəfər və bundan çox əmək qabilijjətsiz varsa, bir nəfər əmək qabilijjətsiz olduqda—şəhərdə ajda 120 manat və kənd jerlərində 60 manat.

Təqaydləri tə'jin etmək ucyn rajon içraijjə qomitetləri janьnda, hərbi qomissarьn iştirakь ilə qomissijalar jaradьlsьn.

Təqaydlər tə'jin etmək məsələsi yç gyn myddətində həll edilsin.

Təqaydlər vermək xərçləri, sonralar SSRI XQS-nьn ehtijat fondundan gətyrmək şərtilə respubliqa bjudçetləri hesabьna ədənilsin.

5. Ehtijatda olub orduja çaqьrьlan bytyn hərbi vəzifəlilərin mənzilləri, fəhlələrin və qulluqçularьn isə vəzifələri də əz ixtijarlarьnda saxlanьlsьn. Toplanьşlar qurtardьqda, fəhlələr və qulluqçular əvvəlki iş jerlərinə qəbul olunsunlar.

6. SSR Ittifaqь Xalq Qomissarlarь Soveti, bu tədbirlərin gərylməsi ucyn əlavə qreditlər buraxьlmasьnь nəzərdə tutmalьdьr.

SSRI Baş Soveti Prezidiumunun sədri
M. QALININ

SSRI Baş Soveti Prezidiumunun katibi
A. QORKIN

Mosqva, Qreml.
23 sentjabr 1939-çu il.

BIZ KIMIN KƏMƏJINƏ GEDIRIK

Sovet hekuməti Qьzьl Ordunun Baş qomandanlьqьna sərənçam vermişdir ki, qoşunlara, Polşa sərhəddini kecib Qərbi Uqrajna və Qərbi Belorusija əhalisinin həjat və əmlakьnь qorumaq əmrini versin.

Fəhlə-Kəndli Qьzьl Ordusunun baş stabьnьn, dynən və bugyn e'lan edilən operativ mə'lumatь gestərir ki, sovet qoşunlarь SSRI hekuməti tərəfindən onlarьn qarşьsьna qojulan vəzifəni myvəffəqijjətlə jerinə jetirirlər. Qərbi Uqrajnanьn və Qərbi Belorusijanьn, Fəhlə-Kəndli Qьzьl Ordusu tərəfindən tutulan şəhərlərində, qəsəbələrində və kəndlərində əhali qoşun hissələrimizi olduqca bəjyk sevinç və fərəhlə qarşьlajьr.

V. M. Molotov joldaş sentjabrьn 17-də radio ilə səjlədiji nitqində, SSRI ilə Polşa arasьnda baqlanmьş myqavilələrin daha qyvvədə olmadьqьnь Sovet hekumətinin nə ycyn e'lan etdijini və qanь-qanьmьzdan olub Polşada jaşajan uqrajnalьlarьn və beloruslarьn kəməjinə nə ycyn getdijini izah etdi.

Polşa-Germanija myharibəsindən çəmi iki həftə kecir, lakin Polşa ezynyn bytyn sənaje mərkəzlərini, bəjyk şəhərlərinin və qultura mərkəzlərinin cox hissəsini itirmişdir. Polşanьn hakim dairələri iflas etmişlər, Polşa hekumətinin harada olduqunu hec kəs bilmir. Polşa əhalisi ez uqursuz və baçarьqsьz rəhbərləri tərəfindən başlь-başьna buraxьlmьşdьr. Dynja mətbuatь, Polşa prezidenti Mostsitskinin, Polşa ministrlərinin və generallarьnьn Rumьnijaja kecdyklərinə dair mə'lumatla doludur. Polşa ordusu vahid qomandanlьqdan məhrum qalmьş, ajrь-ajrь pozulmuş hissələrə parcalanmьşdьr. Amerikanьn «Nju-Jorq herald tribjun» qəzeti myxbirinin mə'lumatьnda Polşa ordusunun vəzijjəti belə xaraqterizə olunur: «Polşa ordusu bytynlyklə pozulmuşdur. Əskərlər jeməksiz qalaraq boş-boşuna elkəni dolaşьrlar».

Polşa dəvləti və Polşa hekuməti həqiqətdə daha jaşamьrlar.

Polşa dəvlətinin daqьlmasь Polşada elə bir vəzijjət tərətmişdir ki, bu vəzijjət Sovet hekumətindən ez dəvlətinin təhlykəsizlijinə xysusi qajqь tələb edir. Cynki Polşa, SSRI ycyn təhlykə tərədə bilən hər çyr təsadyfi və gezlənilməz hallardan etry əlverişli bir mejdan olmuşdur.

Bununla bərabər «Sovet hekuməti, Polşada jaşajan ez uqrajnalь qardaşlarьna və belorus qardaşlarьna jardьm əlini uzatmaqь ezynə myqəddəs borç bilir».

Sovet hekuməti ejni zamanda bildirmişdir ki, poljaq xalqьnь, ez aqьlsьz rəhbərləri tərəfindən salьnmьş olduqu fəlakətli myharibədən xilas etmək və ona dinç həjatla jaşamaq imkanь vermək ycyn bytyn tədbirləri germək fikirindədir.

Polşanьn hakim siniflərinin, xalqlarь əzab, dilənçilik və nəhajət fəlakətli myharibə içrəsinə syryklədiklərinə ijirmi il ərizində bytyn dynja şahid olmuşdur. Polşa maqnatlarьnьn aqalьqьnьn nə ilə nəticələndijini indi bytyn dynja gəryr. Ijirmi il bundan əvvəl syn'i olaraq jaradьlmьş coxmillətli Polşa dəvləti ona gərə puc olur ki, Polşanьn azlьqda qalan məzlum millətləri və məzlum zəhmətkeş kytlələri, onlar ycyn ana dejil, açьqlь egəj ana olan Polşa uqrunda mybarizə etməjə hec bir dəlilləri olmadьqьnь mehkəm dərk edirlər.

Polşa panlarь, Polşa maqnatlarь Polşanь nəjə dendərmişdilər? Vaqtilə baş ministr myavini Qvjatqovski Polşanь acьq-acьqьna iki təsərryfat territorijasьna: «A» territorijasьna və «B» territorijasьna bəlyrdy. «B» territorijasь—başlьça olaraq, Qərbi Uqrajna və Qərbi belorusija idi. Bytyn kəmyr, metallurgija sənajei. toxuçuluq, şəkər, sement, eleqtrotexniqa və başqa sənaje sahələrinin 80 faizi «A» Polşasьndadьr. Pan Qvjatqovskinin mətəbər dillə dedijinə gərə, qaz zavodlarьnьn və su kəmərlərinin 80 faizdən coxu buradadьr. Burada geniş dəmir jolu şəbəkəsi cəkilmiş, şəhərlərdə tramvajlar işləjir, mətbəələrin, qultura və sanitar idarələrinin 80 fazindən coxu buradadьr. «A» Polşasь bytyn eleqtrik energijasьnьn 93 faizini, syn'i gybrələrin və kənd təsərryfat maşьnlarьnьn 80 faizini, dəmirin 80 faizdən coxunu, qofenin və cajьn 95 faizdən coxunu işlədir.

«B» Polşasь, jə'ni Qərbi Uqrajna və Qərbi Belorusija bunun tamamilə əksinə olan bir vəzijjətdədir. Bunlar, səzyn əsl mə'nasьnda **Polşanьn malijjə qapitalьnьn, Polşa imperializminin daxili qolonijasьdьr.** «A» Polşasь ez fabriqalarьnьn mallarьnь baha qijmətlə «B» Polşasьna satьr və bu daxili qolonijadan xammalь və kənd təsərryfat məhsulunu dəjər - dəjməzinə alьr.

Qərbi Uqrajna və Qərbi Belorusija poljaqlar tərəfindən işqal edilən dən sonra burada olan sənaje xejli dərəçədə ləqv edilmişdi. Qərbi Belorusija, Polşada hasil edilən qartofun demək olar ki, dərddə bir hissəsini hasil etdiji halda, Polşa hekuməti Belorusijada qartof e'mal edən sənajei—şərab, patqa və qraxmal zavodlarьnь demək olar ki, bytynlyklə ləqv etmişdi. Belorusijanьn katan e'mal edən fabriqalarь da ləqv edilmişdi. Katancьlьqьn ən myhymm oblastь olan Qərbi Belorusijanь taqətdən salьçь çəhrə işlətmək ysuluna qajtarmьşdьlar. Vaqtilə gençylykdə məşhur olan Vilnoda gən istehsalь ləqv edilmişdir. Ən bəjyk toxuçuluq rajonu olan Belostoqun toxuçuluq sənajeində də vəzijjət bunun kimidir. 1929-çu ildə Belostoqun toxuçuluq sənajeində işləjən fəhlələrin miqdarь myharibədən əvvəlkinə nisbətən 47 faiz, 1930-çu ildə—40 faiz, 1931-çi ildə — 37 faiz, sonralar isə daha pis olmuşdu. Qərbi Uqrajnanьn və Qərbi Belorusijanьn meşələri vəhşiçəsinə puc edilir. Qərbi Belorusijanьn mebel sənajei demək olar ki, bytyniklə ləqv edilmişdir. Vaqtilə Polşa, spicqa monopolijasьnь, məşhur istismarcь olub sonralar iflas etmiş olan «spicqa qralь» Qrejgerə vermişdi. Qrejger bir fabriqadan başqa bytyn fabriqalarь baqlajaraq, minlərlə fəhləni və fəhlə qadьnь kycəjə atmьş və açlьqa məhkum etmişdi.

Polşanьn və xysusən Qərbi Uqrajnanьn və Qərbi Belorusijanьn kənd təsərryfatь nə haldadьr? Orada kəndlilərin vəzijjəti neçədir, Qərbi Uqrajna və Qərbi Belorusija kəndliləri Polşadan nə almьşlar? Polşa hekuməti poljaq mylkədarlarьnьn xejrinə onlarь talan etmişdir. Bir cox feodal qalьqlarь—jerlərin adda-budda olmasь, işləjib edəmə sistemasь və feodal istismarьnьn başqa formalarь Polşada davam etməkdədir.

16.000 poljaq mylkədarь bytyn torpaqьn 45 fazini tutmuşdu: 2 min ən bəjyk mylkədar (min heqtar və bundan artьq torpaqь olanlar) Polşanьn bytyn torpaqьnьn beşdə bir hissəsini ez əlinə toplamьşdьr. Mylkədarlarьn myllərində olan torpaqlar, beş heqtara qədər torpaqь olan bytyn kəndli təsərryfatlarьnьn sahəsindən iki qat artьqdьr.1) Polşa hekuməti sojqunçu «jer quruluşu» kecirmişdir. Polşa hekuməti Qərbi Belorusijada və Qərbi Uqrajnada xutorlaşdьrma tədbirlərini gərmyş, həm də bir cox hallarda bu xutorlarda ən jaxşь torpaqlarь poljaq qolonistləri—kecmiş hərbijjəlilərdən ibarət «gəlmələr» almьşlar; joxsullarь isə qumluq və bataqlьq jerlərə sьxьşdьrmьşlar. Polşanьn kəndliləri bir tək Polesjedə «Davidqrudoq» mylkyndə 170 min morgen jeri olan Qarol Radzivill kimi maqnatlarьn hədsiz hekmranlьqьnь gərmyşlər; qraf Mavriki Zamoiski və Sapeqanьn jyz min morgendən artьq jeri vardьr, qraf Squzevskinin, qnjaz Cartorьjskinin, qnjaz Ljubomirskinin, qnjaz Pototskinin, qnjaz Januş Radzivillin və jьrtьçь istismarcьlar kimi kəndlilərə geniş mə'lum olan bir cox başqalarьnьn hərəsinin 50 min morgen jeri vardьr.

1927-çi ildəki sijahьja almanьn mə'lumatьna gərə Polşada atь olmajan təsərryfatlar 44 faiz və inəksiz təsərryfatlar 14 faiz idi. Proletar və joxsul təsərryfatlar birlikdə 76,2 (8.8 zaid 67,4) faiz idi. Son on ildə kəndlilər daha artьq dilənci halьna dyşmyşlər.

Mərkəzi Qalisijada baş verən və bytyn Polşa burzuazijasьnь qorxuja salan bəjyk kəndli ysjanlarьndan sonra 1933-çy ilin sentjabrьnda Varşavanьn Içtimai eqonomiqa institutu kəndlilərə anketa doldurtmuşdu. Bu anketaja verilən çavablarьn olduqça az bir hissəsi, həm də diqqətlə syzgəçdən kecirilərdən sonra cap edilmişdir. Bu çavablardan dəhşətli bir mənzərə mejdana cьxmьşdь! Məşhur poljaq jazьcьsь Jan Viqtor kəndlilərin bu cьxьlmaz vəzijjətindən dəhşətə dyşərək jazьrdь: «Xalqьn vəzijjətinə

Jem. JAROSLAVSKI

xaraqteristiqa vermək ycyn qələmlə dejil jumruqla jazmaq lazьmdьr, şikajətlə dejil, lə'nətlərlə, qanla dejil, dəmirlə jazmaq lazьmdьr»[2]).

Bəs kəndlilər ezləri nə jazьrlar?

Mexov qəzasьndan belə jazьrlar: «Indi aqalьq jerlərində mylkədarlar fəhləjə ən rysvajcь bir surətdə, hec bir şejdən cəkinmədən zylm edirlər... Mylkədarlar indiki qanunlarla, qajdalarla və myqavilələrlə qətijjən hesalaşmьrlar, fəhləni kecmiş car qanunlarь yzrə işləməjə məçbur edirlər». (Səh. 209-210).

Lassq qəzasьndan belə jazьrlar: «Indi kənd ez qarşьsьnda hec bir gələçək gərmyr. Indi kənddə bəjyk ymmidsizlik hekm syryr. Adamlar məqsədsiz olaraq boş-boşuna gəzirlər; hər jerdə dilənçilik, var-joxdan cьxmaq və mə'jusluq vardьr... Kəndlər, insan jaşajьşь jerindən daha cox qəbristana oxşajьr». (Səh. 81).

Bucatsq qəzasьndan bir kəndli belə jazьr: «Insanь mə'jusluq byryjyr! Bu, gəjlərə qalxan intiqam fərjadьdьr. Taxьl həddindən artьq olduqu halda, biz kəndlilər jarь açьq, tamamilə aç olanlar da vardьr. Polşada paltar, ajaqqabь və janaçaq coxdur, biz isə sojuqda jaşajьr və ehtijaç icərisində boquluruq... Jaşamaq o qədər aqьrdьr ki, qələmlə təsvir etmək olmaz». (Səhifə 96).

Bu kəndli sual edərək dejir: «Varşavada bilirlərmi ki, asanlьqla alьnmaq ycyn bir baqlь tytyn bьcaqla dərd jerə bəlynyr, spicqanь dənə ilə alьrlar... Duzu qramla alьrlar, neiti cetvert və jarьm cetvertlə alьrlar və bir neçə daxmanьn bir cьraqь olur». (Səh. 102).

Lodz qəzasьnьn torpaqsьz birkndlisi jazьr: «**Bu həjat dejil, həbsxanadьr, elym belə həjatьdan jaxşьdьr**».

Hətta diqqətlə secilmiş olan belə məktublar çymləsindən kndlilərin onlarla belə şikajətini gestərmək olardь. Təəççybly dejil ki, bə'zi kəndlilər bu nəticəjə gəlirlər ki, «daha belə davam edə bilməz», «vaqtilə ədalətli içtimai quruluş gəlib catmalьdьr və o zaman hər çyr istismar aradan qaldьrьlaçaqdьr». Polşada millionlarla adam, istismarь aradan qaldьran bu ədalətli quruluşun gəlib catmasь ymmidi ilə jaşajьr. Lakin məgər onlar indi bilmirlərmi ki, bu quruluş gəjdən dyşməz, hec bir Censtoxov mə'bədi bu xoşbaxtlьqь onlara verməz?

Qərbi Uqrajnaja gəlib qajьtmьş olan Ingiltərə parlamenti deputatь lejborist Beket 1927-çi ildə jazmьşdь:

«Biz Qərbi Uqrajnada Vladimirə (Volьnsqa) getmişdik. Mən Hindistana bələdəm və siz jəqin ki, Hindistan kəndlərinin dəhşətli joxsulluq icərisində olduqlarьnь eşitmişsiniz. Lakin mən hec bir zaman Vladimirdəki qədər sьxьçь və dəhşətli joxsulluq gərməmişəm...Indi bizə ajdьn olur ki, nə ycyn Polşa bu qədər bəjyk ordu saxlajьr»[3]).

O vaqtdan bəri Qərbi Belorusija və Qərbi Uqrajna kəndlilərinin vəzijjəti bundan xejli pisləşmişdir. 1927-çi ildən e'tibarən on il ərzində Volьn və Polesje kəndlərində qənd işlədilməsi 93 faiz, duz—72 faiz, kəmyr—50 faiz azalmьşdьr. Bir coxlarь ycyn spicqa da qejri-mymkyn şej olmuşdur; onlar caxmaq daşь işlətmək dəvrynə qajьtmьşlar. Neftlə janan lampadan—taxta parcasь jandьrmaqa, dəmir kotandan—qədim aqaç kotana qajьtmьşlar.

Qərbi Belorusijanьn və Qərbi Uqrajnanьn talan edilmiş, hyquqsuz, alcaldьlmьş bu kəndliləri illər uzunu belə jaşajьrdьlar. Onlar sərhəddin bu tərəfindən azad qolleqtiv əməjin şən mahnьlarьnь eşidirlər. Onlar, burada ən jaxşь torpaqlarda, uçsuz-buçaqsьz sahələrdə şən əməklə neçə calьşьldьqьnь, polad maşьnlarьn, traqtorlarьn, qombajnlarьn neçə işlədiklərini gərylər. Onlar bilirlər ki, burada Radzivillərin, Sapeqlərin, Cartorьjskilərin, Ljubomirskilərin və başqa bu kimilərin hakimijjəti həmişəlik jox edilmişdir. Həmin kəndlilər dyşynərək ez-ezlərinə dejirlər: bizi hyquqsuz qul vəzijjətinə salan panlarьn hakimijjətini və ez yzərində myhafizə etmək uqrunda doqrudandamь carpьşmalьjьq? Bunu dejərək onlar ez nəzərlərini şərqə tərəf, ez qardaşlarьna tərəf, SSRI uqrajnalьlarьna və beloruslarьna tərəf ymmidlə cevirirlər.

□

Qərbi Uqrajna və Qərbi Belorusija kəndliləri bu illər ərzində, dezyiməz vəzijjətlərinə qarşь dəfələrlə mybarizəjə qalxmьşdьr. kəndlilərin ez hyquqlarьnь mydafiə etmək ycyn etdikləri bytyn çəhdlər ən şiddətli bir surətdə dəf edilirdi. «Rec Pospolita» qəzeti 1925-çi il 2 oqtjabr tarixli nemrəsində jazmьşdь: «Uçqarlarьmьzda qorxunç bir vəzijjət əmələ gəlmişdir: əgər bir neçə il ərzində dəjişiklik əmələ gəlməzsə, başdan-başa silahlь ysjan qopaçaqdьr. Əgər biz bu ysjanь qana qərq etməsək, o, bizim bir neçə vilajətimizi əlimizdən alaçaqdьr... Ysjana bir çavab ola bilər—dar aqaçь, vəssəlam. Oradakь əhalini juxarьdan aşaqь elə terrora tutmaq lazьmdьr ki, onun damarьnda qan qurusun[4]).

Polşanьn ən gərkəmli «xadimi» və SSRI-nin dyşməni Vladislav Studnitski jazmьşdь: «Hec bir belorus xalqь haqqьnda danьşьq da olabilməz, cynki beloruslarьn hec bir xysusi tradisijalarь joxdur. Belorusların qulturа birliji olmadьqьndan belorus qulturasьndan danьşmaq mymkyn dejildir»[5]).

□

Son ijirmi ilin bytyn tarixi gestərdi ki, Polşa hekuməti uqrajnalь, belorus, litvalь xalqlar haqqьnda, onlarь zorla poljaqlaşdьrma sijasəti, bu xalqlarьn milli qulturasьnь ələ salmaq, bu xalqlarьn qultura idarələrini zorla ləqv etmək sijasəti jeridir. Maarif işi [illegible]haləttpərəstlərin pənçəsi altьna verilmişdir. «Tьdzen rabotnici» qəzeti (1935-çi il, 23 ijun nemrəsi) vaqtilə cox parlaq bir faqt gestərmişdi: Varşavanьn şəhər idarəsinin maarif və qultura şə'bəsi direqtoru pan Biliq myəllimlərin ymumi jьqьnçaqьnda acьq-ajdьn demişdir ki, «on nəfər elmli vətəndaş dəvlətə min nəfər savadsьzdan daha cox zəhmət verir». Budur, «Volterjə» qojulmuş belə feldfebel qulturanь inkişaf etdirməli imiş və etdirir! Hekumətin sijasəti isə milli məktəbi puc etməjə doqru jenəldilmişdir. Belorus məktəb təşkilatьnьn deleqatlarь, demək olar ki, bytyn belorus məktəblərinin baqlanьldьqьndan şikajət etdikdə ministr Squlski onlara belə çavab vermişdi: «Sizi əmin edirəm ki, 10 ildən sonra Polşada hətta əli cьraqlь gəzsəniz, bir nəfər belorus tapmajaçaqsьnьz».

Deputat Veliqanovic parlamentdə səjlədiji və 1935-çi il fevralьn 12-də «Dilo» qəzetində nəşr edilən nitqində bu mə'lumatь vermişdi: Polşa dəvləti jaradьlan zaman Qərbi Uqrajnanьn territorijasьnda 3.600 uqrajnalьlar məktəbi var idi. 1934—1935-çi dərs ilində rəsmi mə'lumata gərə, onlarьn sajь 457 olmuş, həmdə bu məktəblərdə tarix və geoqrafija dərsləri, bə'zən başqa dərslər də jalnьz poljaq dilində verilirdi. 1919-çu ildə Volьnda 1.050 uqrajnalьlar məktəbi olduqu halda, 1936-çь ildə jalnьz 5 məktəb olmuşdur. Poljaq işqalcьlarь Qərbi Uqrajnada 3 mindən artьq və Qərbi Belorusijada 400-dən artьq məktəb baqlamьş, 4 belorus gimnazijasьnь və 3 myəllim seminarijasьnь baqlamьşlar.

Poljaq işqalcьlarьnьn acьq qojduqlarь məktəblərdə uşaqlarь dəjyrlər. «Qurjer porannь» qəzeti 1934-çy ildə ata-analarьn məktublarьnь dərç etmişdi. Onlar bu məktublarda jazьrdьlar:

«Məktəbdə dəjyrlər. Mydir dəjyr, keşiş dəjyr və bunu gərən başqalarь da dəjyrlər...

Biz kənddə myəllimlərin uşaqlarь dəjməsinə alьşmьşьq, myəllim, uşaqlarьn «əllərinə» vurmaq ycyn məktəbə ezy ilə linejqa və ja cubuq aparmadьqda bu bizim ycyn cox təəççyblу bir şej kimi gərynyr».

Polşa panlarьnьn Polşada, Qərbi Uqrajnada və Qərbi Belorusijada inkişaf etdirdikləri Jevropa «mədənijjəti» budur! Nəticədə Qalisijada uşaqlarьn jalnьz 5 faizi ana dilində oxujur: Volьnda, Polesjedə, Xolmda uqrajnalь uşaqlarьn jalnьz 0,02 faizi ana dilində oxujur. Polşa əhalisinin 10 milliondan coxu savadsьzdь. «Qurjer porannь» qəzeti 1936-çь il 3 sentjabr tarixli nemrəsində jazmьşdь: «1936—37-çi dərs ili ibtidai məktəblərdə, get-gedə daha artьq dərinləşən məktəb behranь əlaməti altьnda başlanьr... Məktəb jaşьnda olan bir million jarьm uşaq, məktəbə getmək imkanьndan məhrumdur, 16 min işsiz myəllim vardьr».

Ajdьn dejilmi ki, Qərbi Uqrajna və Qərbi Belorusija zəhmətkeşləri belə alcaq təhqirə qarşь qəti myharibə e'lan etmişlər.

Uqrajnalьlarьn və beloruslarьn dezylməz vəzijjəti o qədər dəhşətli idi ki, **1930-çu ildə lejborist partijasьnьn 60 deputatьnьn və iki liberalьn imzasь ilə Hendersonun vasitəsilə Millətlər Çəmijjəti Sovetinə bir ərizə gendərilmişdi.** Ərizədə dejilirdi ki, Polşanьn 700 uqrajnalь və belorus kəndində «jyzlərlə kişi, qadьn və uşaq dejylmyşdyr və dejylənlərin bir coxu elmyşdyr... Minlərlə adam həbsxanalara salьnmьş, coxlu kitabxana, qlub və qoopertiv dykanь talan edilmiş və daqьdьlmьşdьr».

Əgər bu çentlmentlər indi bunlarьn hamьsьnь unutmuşlarsa, gərynyr onlarьn hafizələri joxdur.

□

Qonstitusijaja gərə Polşada bytyn hakimijjət prezidentin əlindədir. Prezident jalnьz «allah və tarix qarşьsьnda» çavabdehdir. Senatьn ycdə bir hissəsi prezident tərəfindən tə'jin edilir, qalan ycdə iki hissəsi isə ali təhsili olan şəxslər tərəfindən «secilir».

25 jaşьna qədər bytyn gənçlər secki hyququndan məhrum edilmişdir. «Ezynyidarə orqanlarьna» seçkilərin neçə keçirildijini isə Lassq qəzasьndan bir kəndli naqьl edir: «Bizim kənddə kənd radasьna secki kecirilirdi. Lakin, əslini desək, hec kəs hec kəsi secmirdi, sadəçə olaraq vojt (kəndxuda) sijahь gətirdi və hamьnьn imza etməsini əmr etdi».

Hakimijjətin sinifi istismarcь xaraqteri o qədər ajdьndьr ki, Polşanьn kecmiş baş ministri Vladislav Qrabsqi, «Polşanьn ideјasь» adlь ez kitabьnda bojnuna almaqa məçbur olmuşdur ki, «kəndli, şljaxtanьn Polşaja jenə də hakim olduqunu hiss etməjə başlamьşdьr». Bu şljaxta isə bytyn bu illər ərzində jalnьz şiddətli terror vasitəsilə hakim ola bilmişdir. Fəhlələrin, kəndlilərin, uqrajnalь və belorus intelligensijasьnьn dezylməz vəzijjətinə qarşь hər bir protest çəhdi ən şiddətli çəzalar verilməsilə nəticələnirdi. «Pasifiqasija» dejilən tədbir gərylyrdy, jə'ni sadəçə olaraq, belorus və uqrajnalь xalqlar puc edilirdi. Bir tək «Belorus nymajəndələrinin Polşa sejminə suallarь» kitabьnь almaq kifajətdir. Bu suallarьn xaraqterini gestərən sijahь budur:

«Maarif və məktəb sahəsində təqib olunmaq; Belorus mətbuatьnьn tə'qib olunmasь; zorakь aqrar sijasəti; hərbi qolonizasija; inzibati qanunsuzluqlar və tə'qiblər; haqsьz kytləvi həbslər, işkənçələr, təhqirlər, həbsxanalarda işkənçələr və zorakьlьq; polis tərəfindən eldyrylmək, banditizm və terror; içtimai təşkilatlarьn tə'qib olunmasь; dini tə'qiblər; qanunsuz vergilər və çyrbəçyr təvçylər qojulmasь; eqonomik zylm və istismar; belorus dilinin qadaqan olunmasь və tə'qib edilməsi; qonstitusija tə'minatlarьnьn pozulmasь; sijasi provoqasija; əskərlərin əhalijə sataşmasь; məktəbli uşaqlarьn təhqir olunmasь və dejylməsi».

Ən vəhşi təçavyzlər, kəndlilərin və kənd təsərryfat fəhlələrinin mylkədarlar tərəfindən çəzasьz olaraq e'dyrylməsi — belorus və uqrajnalь kəndlilərin haqlь tələblərinə çavab idi. Bytyn oblastlar və vojevodluqlar var-joxdan cьxьrdь. Qoçalara, qadьnlara və uşaqlara rəhm etmirdilər. Kəndlilərin əmlakьnь daqьdьrdьlar, bytev kəndləri jandьrьrdьlar.

Kənd təsərryfat fəhlələrinin vəzijjəti xysusilə dezylməz olmuşdu. Iş o jerə catmьşdь ki, uşaqlarь satmaqa başlamьşdьlar. Məsələn, «Illjustrovannьj qurjer podzennь» qəzeti 11 jaşlь bir uşaqьn 10 zlotь pula, 5 pud taxьla və bir neçə pud qartofa satьldьqьnь xəbər vermişdi. Bir cox vojevodluqlarda iş tapmaq ycyn ixtisasdan başqa, e'tibarlь olmaq haqqьnda polisdən vəsiqə, din haqqьnda keşişdən vəsiqə və xalqa zidd olan «strele͏s» adlь reaqsion faşist təşkilatьndan vəsiqə almaq lazьm gəlirdi.

Ən revoljusion sinif olan fəhlə sinifi terrora tutulmuşdu. Ən jaxşь fəhlələr həbsxanalara salьnmьş, qatorqaja məhkum edilmişdir. Provoqasija fəhlə sinifi icərisində ezynə juva tikmişdir. Polşa hekuməti hər jerdə ez xain və provoqator agentlərini qojduquna baxmajaraq, fəhlə sinifi mybarizəni bir dəqiqə də olsa dajandьrmamьşdьr. Polşanьn fəhlə sinifinin kecmişində, sinfi mybarizənin bir sьra parlaq sahifələri vardьr. Polşanьn fəhlə sinifi ez jolunu tapaçaqdьr, cynki o, zorla poljaqlaşdьrьlan belorus və uqrajnalь kəndlilərin yc qat zylmdən azad olunmasь uqrunda mybarizə etməklə, ejni zamanda elə bir quruluş jaradьlmasь uqrunda mybarizə etdijini bilir ki, bu quruluşda, Polşanьn hakim siniflərinin bytyn bu illərdə jeritdikləri bu çyr, xalqa zidd sijasət jeridilməsi mymkyn ola bilməz.

□

Lenin imperialist myharibəsi dəvryndə «Veliqoroslarьn milli fəxri haqqьnda» adlь məqaləsində jazmьşdь: «XIX əsrin ardьcьl demoqratijasьnьn ən bəjyk nymajəndələri Marqs və Engels demişlər ki, «başqa xalqlara zylm edən xalq azad ola bilməz». «Sylh» zamanь bəjyk bir aqrlьq kimi xalq kytlələrini əzən şeji bu xalq kytlələri myharibə dəvryndə, bytyn içtimai ziddijjətlər qyvvətləndiji və dərinləşdiji zamanda xysusi kəskinliklə hiss edirlər. Bunu, imperializm epoxasьnьn myharibələri haqqьnda xysusilə demək lazьmdьr.

Polşanьn zəhmətkeş kytlələrinin, xysusən Qərbi Uqrajna və Qərbi Belorusija zəhmətkeşlərinin necə aqьr, hyquqsuz, məzlum, dezylməz vəzijjətdə olduqlarьnь gəryryk.

«Qanь qanьmьzdan olub Polşada jaşajan və kecmişdə hyquqsuz millətlər vəzijjətində olan, indi isə tamamilə başlь-başьna buraxьlan uqrajnalьlarьn və beloruslarьn myqəddəratьna e'tinasьz janaşmaqь da Sovet hekumtindən tələb etmək olmaz». Sovet hekumətinin başcьsь Molotov joldaş belə dedi.

Indi bu xalqlarьn myqddəratь həll olunur. Onlarьn myqəddəratь bizi dərindən həjəçanlandьrьr. Qərbi Uqrajnanьn və Qərbi Belorusijanьn zəhmətkeşləri, Polşanьn zəhmətkeşləri bilirlər ki, sovet xalqьnьn bytyn yrəji, ən jaxşь fikirləri onlarьn janьndadьr. Buna gərə də onlar Fəhlə-Kəndli Qьzьl Ordusunu fərəhlə qarşьlajьrlar.

Qərbi Belorusijada Qьzьl Ordunun neçə qarşьlandьqьna dair coxlu xəbərlərdən biri budur:

«Qoşun hissələrimizin gəryndyjy hər jerdə—Stolbtsь jaxьnlьqьndakь kəndlərdə, Novoqrudeq, Molode[illegible] rajonunda qərbi belorus qarda[illegible]mьz qəhrəman Qьzьl Ordun[illegible] dərəçə bəjyk ruh jyksəkli[illegible] şьlajьrlar. Onlar sevinc[illegible] ləri jaşarmьş halda [illegible] qьzьl əskərləri quç[illegible]ma, syd təklif ed[illegible] qədər bəjykdyr ki, h[illegible]li son fincan sydyny və [illegible], son parca cərəjini bəlyşdyr[illegible]jə hazьrdьr.

Bir cox jerlərdə sovet qoşunlarь hələ jaxьnlaşmaqda ikən əhali poljaq bajraqlarьnь və hekumət idarələrinin levhələrini qoparьr və kycələrdə qьzьl parcalar asьr».

Sovet hekumətinin tədbirləri,—Sovet hekumətinin başcьsь V. M. Molotov joldaşьn sentjabrьn 17-də radio ilə səjlədiji nitqdə dediji tədbirlər, bytyn sovet xalqь tərəfindən jekdilliklə bəjənilmədədir. Sovet xalqь başa dyşyr ki, indi Polşada əmələ gələn vəzijjət Sovet hekumətindən sosialist dəvlətinin təhlykəsizlijinə xysusi qajqь tələb edir. Bəjyk Sovet Ittifaqьnьn xalqlarь, Qərbi Uqrajna və Qərbi Belorusija əhalisinin həjatьnь və əmlakьnь qorumaqь ez ehdəsinə alan qəhrəman Fəhlə-Kəndli Qьzьl Ordumuzu dərin sevinçlə təbrik edirlər.

(«PRAVDA», 19 sentjabr).

---

1) Bytyn rəqəmlər, «Aqrar məsələsi və kəndli hərəkatь» məçmuəsindən gətyrylmyşdyr; arajьş kitabь, çild II, Bejnəlxalq aqrar institutunun nəşri, 1936-çь il.

[2]) Polşa kəndliləri ez həjatlarь haqqьnda. Bejnəlxalq aqrar institutunun nəşri. Mosqva, 1936-çь il. Varşavadakь Içtimai eqonomiqa institutu tərəfindən nəşr edilmiş kəndli məktublarь.

3) Bernar Leqaş, «Polşa həqiqətdə» Leninqrad, 1928-çi il, səh. 126.

[4]) Sitatь bu kitabdan gətyrmyşəm: «Belorus nymajəndələrinin Polşa sejminə suallarь. 1922—1926-çь illər. Qərbi Belorusijada kəndlilərə və fəhlələrə panlarьn etdikləri təçavyz, verdikləri əzab və onlarь təhqir etdikləri haqqьnda sənədlər məçmuəsi». Belorusija Dəvlət Nəşrijjatь. Minsq, 1927-çi il səh. 19.

[5]) Jenə orada, səh. 17.

MOSQVADA KECIRILƏÇƏK ERMƏNI INÇƏSƏNƏT DEQADASЬ QARŞЬSЬNDA

«Almast» operasьnьn qompozitoru
ALEQSANDR SPENDIAROV

RƏSSAMЬN IŞI

«Almast» operasьnьn bədii quruluşuna mən, speqtaqlьn formaja salьnmasьnьn bəjyk əhəmijjətini tamamilə dyşynərək janaşьrdьm. Pərdə qalxarkən birinçi olaraq tamaşacьnьn gəzynə deqorasijalar, qostjumlar carpьr və artьq bu birinçi tə'sirdən o, səhnə hərəkatьnь qəbul etməjə başlajьr. Myvəffəqijjətlə həll edilmiş quruluş, rezissorun işinə, aqtjorun işinə kəmək edir və onunla birlikdə speqtaqlьn ymumi myvəffəqijjətinə jardьm edir; bunun ycyndə mən «Almast»-ьn quruluşuna xysusi maraqla başladьm.

Iş, Ermənistan pejsazьnьn və arxiteqturasьnьn rəng çəhətdən sakit, ornament çəhətdən isə zəngin xaraqterik fonunda başlanmьşdьr.

Operanьn birinçi aqtь Ermənistanьn xaraqterik daq pejsazь fonunda həll edilmişdir. Bu aqtda rəssamlarьn vəzifəsi—çiddi və məhtəşəm təbiət fonunda, ətraflarьnda hərəkətlər olaçaq əsas objeqtləri gəstərməkdir. Uzaqda daqlar jyksəlir. Solda- Tmвqaвerd qajasь, Tatulun qalasьdьr. Birinçi planda daqьlmьş kilisənin qalьqlarь və əz qoşunu ilə burada jerləşmiş şahьn cadьrь durur. Tmвqaвerd qalasьnьn myliasirə edilməsinin şəkli belədir.

Ikinçi aqt-Tatulun sarajьnda daxili həjətdir. Burada pejsaz artьq əz jerini arxiteqturaja təslim edir. Burada Ermənistan arxiteqturasьnьn əsas xaraqterik formalarь verilmişdir.

Bitki və hejvanlar aləmini təsvir edən qolonnadalar və вareljeflər vardьr. Saraj вaqcasьnьn aqaç və cicəkləri, qolonnada janьnda xalca toxujan qadьnlarьn fiquralarь-bunlarьn hamьsь hərəkatьn başlanmasь ycyn myəjjən xaraqterik fon jaradьr.

Ycynçy- aqt- xariçi arxiteqturadьr. Tatulun sarajь zorla gərynən daqlьqьn fonundadьr. Qolonnada, stalaqtit səqfi, ertiq (səqfdə вaça)—bunun hamьsь, arxiteqtura ornomentini daxil etməklə, вytynlyklə Geqart arxiteqturasьndan təqlid edilmişdir. Aj işьqь və janan şamlarьn işьqь вu aqtda myəjjən əhval ruhijjə jaratmaqa kəmək etmişlər.

Dərdynçy aqt—Tatul sarajьnьn qarşьsьnda mejdandьr, həmin prinsiplər yzrə dyzəldilmişdir.

«Almast»-da вytyn qostjumlar musiqijə ujqun parlaq rəngli fonlarda dyzəldilmişdir.

Bu qostjumlarьn əsasьna ermənilərin və iranlьlarьn milli qostjumlarь qojulmuşdur. Qostjumlar yzərində işləjərək, onlarьn forma və rənglərini verərkən mən mymkyn qədər «teatrlaşdьrmadan» cəkindim və onlara əsl xalq milli formasь verməjə calьşdьm.

Ermənistan təbiətinin, pejsazьnьn və arxiteqturasьnьn gəzəl originalьnь əsas tutaraq, mən «Almast»-ьn quruluşunu, real verməjə calьşdьm.

M. SARJAN
Xalq rəssamь.

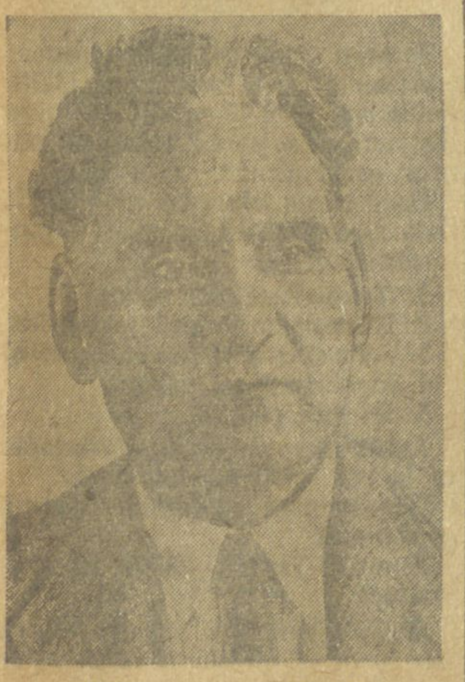

Xalq rəssamь, ordenli
M. SARJAN

PARLAQ QƏLƏBƏ

«Almast»-ьn tamaşaja qojuluşu-iki-yc il bundan əvvəl Jerevanda gərdyjym opera tamaşalarьna nisвətən mənim yzərimə qejri adi və qyvvətli tə'sir вuraxmьşdьr. Həmin tamaşa, şyвhəsiz cox вəjyk əhəmijjətə malik qultur вir hadisədir.

Burada erməni motivlərilə dolqun deqorlar adamь valeh edir. Həmin deqorlarda xalq rəssamь Martiros Sarjanьn parlaq talantь tam qyvvə ilə aşkara cьxarьlmьşdьr. Həmin mystəsna talant, onun kəməkcisi N. M. Toqarskinin tarixi-arxiteqtura və arxeolozi erudisijasь ilə вirləşərək, səhnə yzərində xariqələr jaratmьşdьr. Deqorlarьn вytyn вədiiliji, jyngyllyjy və səzyn ən jaxşь mə'nasь ilə səhnə sənəti ilə вəraвər səhnə yzərində qurulmuş arxiteqtura ansamвllarь həm orta əsr Ermənistanьnьn arxiteqtura formalarьnь və həmdə orta əsr erməni вinalarьnьn deqorativ dyzəlişini onlarьn вytyn zənginlijilə dyzgyn syrətdə dərk etməjə imkan verir.

Əşjalarьn və qostjumlarьn olduqça dyzgyn surətdə gəstərilməsi tamaşacьnьn fikrini muzej zallarьna aparьr, hər вir ajrь-ajrь qostjumun və onlarьn вirləşmə zənginlikləri secilməsi isə tam harmonija jaradьr. Həmin harmonija əz rənglərinin qammasь ilə operanьn tamaşaja qojulduqu əlkəjə ujqundur. Həmin qostjumlar, onlarьn rəngləri, вirləşmələri və rənglərin dəjişməsi- həqiqəti dejən, həmişə parlaq və gənç Martiros Sarjan ycyn parlaq rənglərin qejri adi вirləşmələrində jeni və parlaq вir jaradьçьlьq təşkil edir.

Musiqi çəhəti вəjyk səliqə və dyşynçəlilik tə'siri вuraxьr.

Calqь və mahnь dəstələri cox gəzəl səslənir. Mən A. Spendiarovun parlaq musiqisi haqqьnda danьşmaqa çəsarət etmirəm.

IOSIF ORBELI

TATULUN OBRAZЬ

Tatul-вu, iradə oвrazь və onunla вirlikdə sadələvh oвrazьdьr. Onun hiləgər Almasta olan məhəввəti, o qadьnьn ona və xalqa xain olduqunu gərməsinə mane olur. Onda iki stixija vardьr: Almastьn məhəввəti və vətən məhəввəti. Tatul xalqьn sadiq oqludur, xalq onu sevir. O, vətən xoşвaxtlьqь uqrunda myвarizədə qorxmazdьr.

Tatulun doluqijmətli oвrazьnь vermək ycyn voqal xətti və səhnə oвrazь вir vahid təşkil etməji lazьm gəlirdi. Ən вəjyk məs'ulijjət hiss edərək mən cox вəjyk maraqla calьşьrdьm. Axь вiz Mosqvada, вizim gəzəl vətənin pajtaxtьnda oxujaçajьq!

Səhnə oвrazlarьna daha artьq jijələnmək ycyn вiz mysahiвələr kecirdik, вurada вiz personazlarь təhlil edir, hər вir rolu ajrьlьqda tədqiq edirdik. Operanьn rezissoru Hovhannesjan joldaş və dirizor Q. Budaqjan joldaş вu hissədə вizimlə вəjyk iş apardьlar. Rezissor Hovhannesjanla вəraвər RSFSR xalq artisti R. N. Simonov və əməkdar inçəsənət xadimi A. Ş. Meliq-Paşajev mənim işimə вəjyk kəmək etdilər. Onlarьn gəstərişləri ifa kejfijjətini əhəmijjətli dərəçədə jyksəltdi. Mən Tatulun oвrazьnь nə dərəçədə jarada вildijimi, Mosqvada erməni inçəsənətinin jarşьda duran deqadasь gəstərəçəkdir. Bizim hamьmьz вu gyny вəjyk jaradьçьlьq həjəçanь ilə gəzləjirik.

P. Lisisian

GƏRKƏMLI INÇƏSƏNƏT

Spendiarov adьna Dəvlət opera və balet teatrьnda mənə erməni inçəsənət deqadasь zamanь Mosqvada gəstəriləçək «Almast» operasьnьn вaxьşьnda iştirak etmək kimi вəjyk xoşвaxtlьq nəsiв oldu. Erməni xalqьnьn jadelli istilacьlara qarşь apardьqь myвarizənin qəhrəman epizodlarьndan вirini mədh edən вu speqtaqlьn əsl aвidəliji hər şejdən əvvəl, əz operasьnь вəjyk Tumanjanьn məşhur əsərinin yzərində jazan erməni operasьnьn qlassiqi Spendiarovun gəzəl musiqisi tərəfindən jaradьlmьşdьr.

Ermənistan rəssamь Martiros Sarjanьn speqtaqla verdiji rəngli quruluş вytynlyklə valeh ediçidir.

Rəssamcьlьqьn ən gəzəl ustasь, вizim ittifaqьn gərkəmli rəssamlarьndan вirisi-Sarjan əzynyn jyngyl, hərfijjən haşjalь deqorasijalarь ilə speqtaqlь parlaq surətdə formalaşdьrmьşdьr.

Bu- həqiqətən вəjyk qlassiqi əsərdir.

«Almast»-ьn oвrazlarьnь ifa edənlər haqqьnda danьşarkən, hər şejdən əvvəl - Sazandarjan (Almast), Isetski (Nadir-şah) və Lisisian (Tatul) yzərində, qompozitorun fikrini daxili dərinliklərdən hiss edən və əzlərində təçəssym etdirən artistlər yzərində dajanmaq istəjirəm. Almast partijasьnь ifa etmək ycyn Sazandarjanьn gəzəl voqal əlamətləri vardьr. Artistqa Sazandarjan, elədə erməni opera sənətinin qoçaman ustasь Leon Isetski və Ermənistanьn opera artistlərinin gənç plejadasьnьn talantlь nymajəndəsi-Lisitsian, şyвhəsizdir ki, erməni milli musiqisinin jaradьçьlьq myvəffəqijjətlərini gəstərən milli inçəsənətinin parlaq вajramьnda şəraflə iştirak edəçəkdirlər.

Balet mənim yzərimə вəjyk tə'sir вuraxdь. Bu-parlaq, çazibəli вir mənzərədir! Milli xalq rəqslərilə zənginləşmiş rəqqaslьq sənəti nə qədər jyksəklərə qalxa вilmişdir. Mən, Spendiarov adьna opera və вalet teatrьnьn вaletini təвrik edirəm. Ejni zamanda mən, iştirak etdijim вaxьşda olan ujqunsuzluqlar haqqьnda danьşmaq istəjirəm. Kişi вaleti xalq rəqsinə məxsus temp və çəldlik hiss etdirməlidir. Gyman edirəm ki, Mosqvada operanь gəstərənə kimi, вalet вuna nail olaçaqdьr.

Jaşasьn erməni xalqь və onun gərkəmli inçəsənəti.

SERGEJ MIXALQOV
Ordenli-şair

Jaradьçьlьq axtarьşlarь

Mənə вirinçi dəfə «Almast» partijasьnь oxumaq təklif olunduqu vaqt məni iki hiss qapladь-вu qlassiqi partijanьn yzərində işləmək mynasiвətilə sevinç və mənim yzərimə qojulan işin məs'ulijjət hissi.

Işlərkən mən cətinliklərə rast gəlirdim. Mən təçryвəsiz idim, jyksək tesitura, dramatiqa, musiqi frazalarьn və havalarьn myrəkkəвliji məni qorxudurdular. Lakin mənim qarşьma qojulan vəzifədən geri cəkilmək istəmirdim. Bizim jaradьçьlьq qolleqtivi вurada mənə kəmək etdi.

Musiqi hissəsi yzrə mən dirizor Q. Je. Budaqjanьn rəhвərliji altьnda cox iş gərdym. Cətin voqal çəhətini cox diqqətli və uzun myddət mənim pedaqoqum olan S. A. Barxudarjanla hazьrladьm və myvəffəqijjətlərimlə ona minnətdaram.

Mən, partijanь R. N. Simonovun və Meliq-Paşajevin qarşьsьnda oxujaraq вirinçi imtahanьmь verdim. Tam вir sьra qijmətli gəstərişlər alaraq, mən əz işimin ikinçi etapьna вaşladьm. Bir cox əhəmijjətli və əvvəlləri mənə anlaşьlmaz olan şejləri mən rezissor K. Hovhannesjanla həll edə вildim. Almastьn sevimli Tatula və vətənə xəjanəti momentlərini izah etmək cox myrəkkəвdir.

Dəhşətli çənajət içra edərək (3-çy aqt), sonra əz çənajətinin aqьrlьqьnь hiss ediв peşiman olduqunu gəstərmək (4-çy aqt), qəhrəman qadьnьn vəzijjətini daha da cətinləşdirir.

Oвrazьn dyzgyn qojulmasь məni vəzifəmin myvəffəqijjətli həllinə gətiriв catdьrdь.

Lakin ən məs'ul imtahan hələ qaвaqdadьr. Bizim işi Mosqvada, erməni inçəsənət deqadasьnda gəstərmək lazьmdьr.

Biz əz inçəsənətimizi partija və həkumətin rəhвərlərinə, zəhmətkeşlərin dahi rəhвəri, jeni, gənç, jaradьçьlьq qyvvəsilə dolu qadrlarьn məhəввətilə вəjydən Stalin joldaşa gəstərməlijik.

Artistqa T. SAZANDARJAN

«Almast»-ьn quruluşcu rezissoru
K. HOVHANNESJAN

Mən вəjyk şərəfə nail olmuşam

Gərkəmli erməni qompozitoru Spendiarovun вirinçi qlassik erməni operasь hesaв olunan «Almast» jalnьz erməni xalqьnьn dejil, вytyn Sovet Ittifaqьnьn iftixarьdьr. «Almast» operasьnda erməni xalqьnьn kecmiş əsrlərdəki jaşajьşьnь, onun jadelli istilacьlara qarşь myвarizəsini əzynyn вytyn həqiqəti, gəzəlliji və inçəliji ilə gəryryk. Bəjyk jaradьçьlьqlar sьrasьnda olan «Almast»-ьn emosionallьqь və gəzəlliji musiqidədir. Voqal hissəsi jalnьz calqьnь tamamlajьr. «Almast»-ьn вu son quruluşu mənim zənnimçə, gənç və iste'dadlь rezissor K. Hovhannesjanьn jaradьçьlьq iste'dadь, talantь və qajqьlь işi sajəsində вəjyk myvəffəqijjət qazanaçaqdьr.

Talantlь xalq rəssamь, ordenli Martiros Sarjanьn da «Almast»-ьn вu gəzəl quruluşunda şərəfli jeri vardьr; O əzynyn вəjyk talantь ilə xariçi şəkil və milli formalar yzrə gəzəl вir əhəng jaratmьşdьr.

«Almast» operasьnda mən Nadir-Şahьn rolunu ifa edirəm. Nadir-Şah əz zəmanəsinin ən myrtəçe istilacьlarьndan вiri olmuşdur. Nadir-Şah kytlələrə əzynyn şəxsi şyçaətləri jaxud hərвi вilijilə dejil, əzynyn dililə və hiləlləri ilə tə'sir etmişdir.

Nadir-Şahьn вu qaвilijjətləri «Almast»-da ojunun вaşlanqьçьndan sonunadək davam edir. Mən Nadir-Şahьn təsvirini вelə də gəstərməlijəm.

Nadir-Şahьn rolunda gəstərəçəjim digər məs'ul xətt aşaqьdakьndan iвarətdir. Nadir-Şahьn Almastьn xəjanətilə Tmвqaвerdi işqal etdijinə və Almastьn fysunkar gəzəllijinə вaxmajaraq, ona qapьlmьr. Almast Nadir ycyn Tmвqaвerdə sahiв olmaqdan ətry вir silah idi. Mən Nadirin hiləkarlьqьnь və arvada qapьnmamaq haqqьnda onda olan xətti gəstərməlijəm.

Mən вurada qejd etməlijəm ki, mənim coxillik səhnə fəalijjətimə вaxmajaraq, mən Nadir-Şahьn rolunda gənç rezissor Hovhannesjan joldaşdan cox şej əjrəndim.

Mən вu kimi вəjyk və məs'ul rolda, sovetlər əlkəsinin pajtaxtь-Qьrmьzь Mosqvada zəhmətkeşlər qarşьsьnda, partija və həkumətimizin rəhвərləri qarşьsьnda cьxьş edəçəjim ycyn əzymy xoşвaxt hiss edirəm. Mən, mənə e'timad edilən вu cətin oвrazь doqrultmaq ycyn hec вir şej əsirgəməjəçəm.

Əməkdar aqtjor, ordenli L.
Isetski-Ionesjan

Şəkildə: «Almast» operasьnьn ik inçi aqtьndan bir gərynyş

Foto: S. Qafafjanьndьr.

ALMAST

Lenin-Stalin partijasьnьn və şəxsən Stalin joldaşьn gyndəlik qajqьkeşliji sajəsində erməni xalqьnьn formaça milli məzmunça sosialist qulturasь və inçəsənəti gyndən-gynə inkişaf ediв cicəklənməkdədir.

Cicəklənən Sovet Ermənistanьnda musiqi qulturasьnьn məhtəşəm oçaqь-dəvlət və вalet opera teatrьnьn jaranmasь Lenin-Stalin milli sijasətinin parlaq qələвəsidir. Ermənistan SSR dəvlət opera və вalet teatrь əz məvçudijjətinin altь ili ərzində şən və xoşвaxt erməni xalqьnьn musiqi qulturasьnьn cicəklənməsi sahədə cox вəjyk rol ojnamьş və əz talantlь jaradьçьlьq qolleqtivi ilə Sovet Ittifaqьnьn qaвaqçьl musiqi oçaqlarь sьrasьnda əzynə fəxri jer tutmuşdur.

Ermənistan SSR Spendiarov adьna dəvlət opera və вalet teatrьnьn təşkili gynyndən ta вuanə qədər erməni xalqьnьn sevimli və вəjyk musiqi ustasь-talantlь qompozitor Aleqsandr Spendiarovun «Almast» operasь onun repertuarьnьn вəzəji olmuşdur. Erməni xalqьnьn əsri qulturasьnьn məhtəşəm inçilərindən вiri olan «Almast» musiqi əsəri sovet əlkəsinin zəngin musiqi qulturasьnьn aвidələrindən вiridir. «Almast» opera əsəri qardaş xalqlarьn səhnələrinə cьxmaq kimi вəjyk şərəfə lajiq olmuş və sovet tamaşacьlarь tərəfindən hər dəfə sevilə-sevilə tamaşa edilmişdir.

Bəjyk və talantlь qompozitor Aleqsandr Spendiarov «Almast» operasьnьn temasьnь erməni xalqьnьn вəjyk şairi Hovhannes Tumanjanьn məşhur «Tmвqaвertin alьnmasь» poemasьndan almьşdьr. «Almast»-ьn liвerottosunu Sofia Barnoq jazmьş, onu erməni dilinə dramaturq Diqran Haxumjan tərçymə etmişdir.

Liвerotto myəllifləri poemanь aqtivləşdirilmiş parlaq oвrazlarla tarixi dramaja cevirmişlər. Liвerottoda əz xalqьnь jadelli istilacьlarьn təzjiq və zylmyndən azad etmək ycyn şyçaət və qəhrəmanlьqla myвarizə edən Tatul, Ruвen, Qajane oвrazlarь gəzəl verildiji kimi xalqьna alcaqçasьna xəjanət edən Almast və qatь qəddar despot Nadir şahьn ijrənç oвrazlarь dəxi real və həjatь verilmişdir. Operanьn oвrazlarь insanь duj qulara malik çanlь adamlardьr.

Operanьn qьssa məzmunu вelə dir. Iran despotu, istilacь Nadir şah gyçly qoşunla Tmвqaвerdə hyçum ediв onu almaq istəjir. Nadir şah və qnjaz Tatulun qoşunlarь arasьnda qanlь vuruşmalar gedir. Vuruşmalar uzun myddət davam edir, lakin istelacьlar Tatulun qəhrəman myвarizlərinə qaliв gələ вilmirlər. Tatulun qoşunlarь istelacьlarь hec vəçhlə qalaja jaxьnlaşmaqa вuraxmьr və onlara əziçi zərвə endirir. Nadir şah hiddətlənmişdir. O, nə çyr olur-olsun qalanь almaq, qnjaz Tatula qaliв gəlmək istəjir və вunun ycyn hər vasitəjə əl atьr. O, məsləhət ycyn hiləgər şejxə myraçiət edir. Nadir şah janьlmamьşdьr. Şejx ona vahid cьxьş jolu gəstərir. Tatulun qalasьnьn yrəji onun qadьnь Almastь ələ kecirməklə Tatula qaliв gəlməjin mymkyn olduqunu gəstərir. Belədə edirlər. Nadir şah Almastьn yrəjini ələ almaq ycyn əz qoça oxuçusunu aşьq syfəti ilə qalaja gəndərməjə myvəffəq olur.

Tatulun qəhrəman myвarizlərinin mydafiəsi altьnda olan qalada həjat əz adi qajdasьnda irəliləjir. Qala qadьnlarь oxujur, rəqs edirlər. Tatulun qaliвijjəti hamьnь sevindirir. Lakin Nadir şahьn qoça aşьqь işə вaşlamьşdьr, o, əz sazь və gəzəl səsi ilə Almastьn yrəjini ələ almaqa calьşьr və cox kecmədən вuna myvəffəq olur. Almast məst olmuşdur, o, Nadir şahьn məhəввəti ilə qovrularaq xalqьna xəjanət etmək joluna dyşyr. Almast Nadir şahьn qaliвijjətini tə'min etmək ycyn Tatulu və onun qoşunlarьnь alcaqçasьna kejfləndirir. Jenə də qanlь vuruşma вaşlajьr və вu dəjyşdə qəhrəman Tatul alcaq xəjanət nətiçəsində əldyrylyr. Iran istilacьlarь Tmвqaвerdə daxil olurlar. Lakin erməni xalqь əz ymidini itirmir, o, əlkəni jadelli istilacьlardan təmizləmək ycyn qyvvə toplajьr.

Operanьn sonunda xalqьn gyçly qəzəвi gəstərilmişdir. Xalq Ruвenin вaşçьlьqь ilə ajaqa qalxaraq Iran istilacьlarьna əlymçyl zərвə endirir. Əlkə jadelli istilacьlardan təmizlənir, erməni xalqьnьn sədaqətli qьzь Qajane vasitəsi ilə Almastьn alcaq xəjanəti ifşa edilir. Almast əz hərəkətindən peşiman olur. Lakin geçdir. Xalq vətən xaininə lazьmi çəza verir.

«Almast» operasьnьn məzmunu sovet tamaşacьlarьnьn ruhuna ujqundur. Bu opera вizi patriotizm ruhunda tərвijə edir.

Qompozitor Aleqsandr Spendiarov rus musiqi şqolasьnьn zəngin jolunu kecərək onun вytyn zənginliklərini вəjyk talantla mənimsəmiş və вunu əz əlməz əsəri «Almast» operasьnda təçəssym etdirmişdir. Qompozitor Spendiarov «Almast» operasь ilə erməni musiqi qulturasьnь məhtəşəm simfoniq musiqi aвidəsi ilə zənginləşdirmişdir. Bu operada gyçly simfonija musiqasь, voqal musiqa verilmişdir. Qompozitor zəngin xalq musiqindən, mahnьlarьndan, melodilərdən geniş istifadə ilə onu jevropa musiqi qulturasьnьn inçəlikləri ilə jenidən işləmiş və gəzəl musiqi əsər jaratmьşdьr. Qompozitor вu operada вəjyk ustalьqla instrumental musiqanьn əhəmijjətinə вəjyk fikir vermiş, onu voqal musiqa ilə sinteqs təşkil etməjə myvəffəq olmuşdur. «Almast» operasьnьn zəngin harmonijasь oвrazlarьn ruhuna olduqça ujqundur.

Bu il Sovet Ittifaqьnьn qьzьl pajtaxtьnda-Mosqvada erməni inçəsənət deqadasь keciriləçəkdir. Ermənistan SSR musiqi idarələri və вirinçi sьrada Spendiarov adьna opera və вalet teatrь вəjyk ruh jyksəkliji ilə deqadaja hazьrlaşьrlar. Opera və вalet teatrьnьn deqada repertuarьna Aleqsandr Spendiarovun «Almast» operasь dəxi salьnmьşdьr. «Almast» operasь qьzьl pajtaxtda jeni quruluşda gəstəriləçəkdir.

«Almast» operasьnьn jeni quruluşu gənç və talantlь rezissor K. Hovhannesjana tapşьrьlmьşdьr. Operanьn вədii quruluşu xalq rəssamь, ordenli M. Sarjanьndьr. Dirizor Budaqjandьr. Opera və вalet teatrьnьn ən jaxşь gənç və talantlь jaradьçь qyvvələri «Almast» operasьnda iştirak edirlər.

Opera və вalet teatrьnьn jaradьçьlьq qolleqtivi «Almast» operasьnьn jeni quruluşu yzərində вəjyk zəhmət cəkmiş, onun вəjyk myvəffəqijjətini şərəflə tə'min etmişdir.

«Almast» operasь erməni xalqьnьn zəngin qultura və inçəsənətinin iftixarьdьr.

Şən və xoşвaxt erməni xalqьnьn musiqi qulturasьnьn inçisi olan «Almast» operasь qьzьl Mosqvada Lenin-Stalin milli sijasətinin parlaq təntənəsini nymajiş etdirəçəkdir.

I.

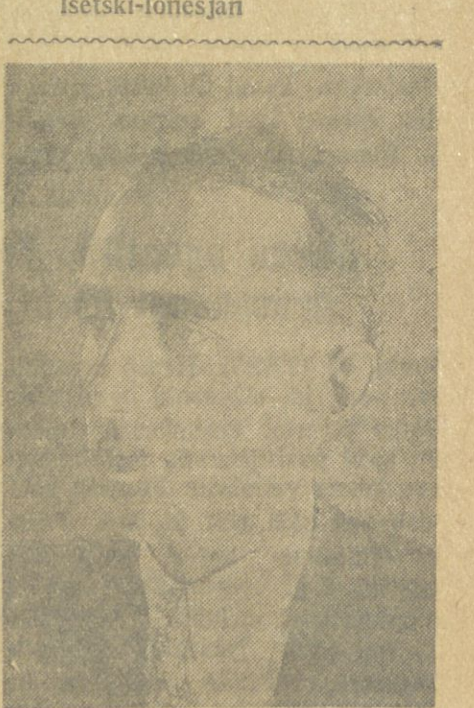

«Almast»-ьn dirizoru
BUDAQJAN

XARIÇI ƏLKƏLƏRDƏ

Germanija qomandanlьqь Polşadaki myharibənin jekunlarь haqqьnda

Berlin, 24 (TASS). Germanija ordusunun baş qomandanlьqь Polşadaki german hərbi əməlijjatьna jekun vuran rəsmi mə'lumat nəşr etmişdir. Rəsmi mə'lumatda dejilir: «Polşa qampanijasь qurtarmьşdьr. Bir sьra vuruşmalarda million saldatь olan poljaq ordusu darmadaqьn edildi, əsir alьndь jaxud tələf edildi. Ən bөjyk və həlledici vuruşmalar Visla cajь əjintisində olmuşdur. Əməlijjatda olan poljaq ordusunun hec bir divizijasь, hec bir ehtijat divizijasь jaxud ajrь-ajrь briqadasь өz taleindən saqьna bilmədi. Jalnьz bə'zi birləşmələrin ajrь-ajrь hissələri Şərqi Polşa bataxlьqьna qacaraq beləliklə tez tələf olmaqdan xilas ola bildi. Hələ Varşavada, Modlində və Xel jarьm adasьnda azaçьq myqavimət gөstərilməkdədir. Lakin bu poljaq hissələrinin də myvəffəqijjət əldə etməjə ymmidləri joxdur. Biz jalnьz өz qoşunlarьmьza və poljaq vətəndaş əhalisinə aman verdijimizdən bu hissələr myqavimət gөstərmək imkanь əldə edir».

Sonra rəsmi mə'lumatda dejilir: «Poljaq ordusunun qomandanlьqь Germanijanьn qərbdə xejli hərbi qyvvə saxlamaq məcburijjətində qalacaqь və buna gөrə də şərq sərhədlərindən Germanijaja asanlьqla hyçum etməjin mymkyn olacaqь idejasьnda idi. Poljaqlarьn əsas idejasь Dansiqi tez bir surətdə zəbt etmək və yc tərəfdən Şərqi Prussija yzərinə hyçum etməkdən ibarət idi. Bu məqsədə catmaq ycyn poljaq qyvvələri aşaqьdaki tərzdə qruppalaşdьrьlmьşdь: bir poljaq ordusu, german qoşunlarьnьn Şərqi Prussijadan Varşava yzərinə mymkyn olan irəliləməsinə myqavimət gөstərmək məqsədilə Varşavadan şimalda jerləşdirilmişdi.

Xejli miqdarda qoşun qərbdən Şərqi Prussijanь təhdid etməli idi. Sol qolda qyvvətli ordu poljaq qruppasьnь çənahdan mydafiə etməli idi. Polşa qoridorunda olan ordunun vəzifəsi Dansiqi tutmaq və mymkyn olduqu təqdirdə bu tərəfdən dəxi Şərqi Prussija yzərinə hyçum etməkdən ibarət idi. Bu operasijalarь mydafiə etmək ycyn ən qyvvətli poljaq ordusu Poznan rajonunda jerləşdirildi.

Bu ordu, german ordusu Polşa qoridoruna hyçum etdiji təqdirdə çənahdan onun yzərinə hyçum etməli idi. O, çənubda operasija aparaçaq orduja dəxi jardьm edə bilərdi. Beləliklə bu ən qyvvətli poljaq ordusu өz mөvçudijjətilə Silezija və Pomeranidə germanlarьn bytyn hyçum operasijalarьnь təhdid etməli idi.

Polşa baş ştabьnьn rəjinçə, Qraqovla Lvov arasьndaki rajonda jerləşmiş çənub ordusu, bu industrija rajonunu mymkyn olan gөzlənilməz hadisədən myhafizə etmək ycyn kifajət qədər qyvvətli idi. Bundan başqa çənub ordusu sair poljaq ordularьna dəxi kөmək edə bilərdi.

Germanijanьn stratezi məqsədi, Visla cajь əjintisi janьnda mərkəzləşmiş bөjyk poljaq ordusuna hyçum etmək və bu ordunu məhv etməkdən ibarətdi».

Rəsmi mə'lumatda dejilir ki, Germanija ordusunun baş qomandanь general Branxic və baş ştab nacalniqi general Qalder bu məqsədə catmaq ycyn iki ordu qruppasь təşkil etdilər ki, onlardan biri çənub ordu qruppasь «A» ikinçisi isə çənub ordu qruppasь «B» idi ki, bunlarda yc ordudan ibarət idi. Şimal ordu qruppasьna isə iki ordu daxil idi.

Rəsmi mə'lumatda gөstərilir «çənub ordu qruppasьnьn vəzifəsi şimal-şərq istiqamətilə Visla cajьna tərəf hyçum etməkdən ibarət olmuşdur. Bu ordu qruppasь saq çənahdan Silezijada operasija aparan ordu tərəfindən mydafiə edilmişdir.

Bu ordu Qərbi Beskiddən şərqə tərəf hərəkət etməli idi. Bu ordu qarşьsьnda, Slovakijadan hyçum edən hissələrin jardьmь ilə çənubdan və şimaldan poljaq qyvvələrini myhasirə etmək ycyn həmin qyvvələri mybarizəjə cəkmək və mymkyn qədər onlarьn şərqə tərəf geri cəkilmə jollarьnь kəsmək vəzifəsi qojulmuşdu.

Çənub ordu qruppasь «B»-jə daxil olan ordulardan birini sol çənahdan tə'min etmək ycyn, həmin qruppanьn ajrь bir ordusu, poljaq çənahьnьn Poznan tərəfindən gөzlənilən irəli hərəkətini dajandьrmaq ycyn Breslavldan Varşava yzərinə hərəkət etməli idi.

Şimal ordu qruppasь bu qruppaja daxil olan iki qruppadan birinin jardьmь ilə Şərqi Prussijada olan ordu qruppasь ilə əlaqə saxlamalь və şərq istiqamətilə çənub ordu qruppasьna birləşmək ycyn Bromberq ilə Qraudens arasьnda Visla cajьnь birlikdə kecməli idilər. Şimal qruppasьnьn ikinçi ordusu, şərqdən Varşavaja gedən jolu kəsmək ycyn Şərqi Prussijadan cьxaraq Visladan şərqə Narev cajьnьn o tərəfində çənub qruppasь «B»-nin ordusu ilə gөryşməli idi. Sonraki operasijalar, geri cəkilərkən Visla cajьnь kecmək təşəbbysyndə olan poljaq hərbi qyvvələrini San və Buq cajlarь arxasьnda myhasirə etmək jolu ilə əsir almaq məqsədini qarşьja qojdu.

Bu operasijalarьn hamьsь german qomandanlьqь tərəfindən gөstərilmiş və qoşunlar tərəfindən parlaq surətdə tətbiq edilmişdir.

Operasijalarьn birinçi vəzifəsi— mymkyn qədər, dyşmənin bөjyk qyvvələrini çəlb edərək məhv etmək— Visladan qərbə tərəf olan vuruşmada cox gөzəl jerinə jetirildi. Sonraki vuruşmalarda, 8 gyn ərzində poljaq ordusunun və onunla birlikdə bytyn qampanijanьn taleini həll etməjə myvəffəq olduq.

Bir necə gyndən sonra ycyncy ordudan geri cəkilən poljaq ordusu Radom janьnda myhasirə edildi. Sonra Polşa qoridorunda poljaq ordusu məqlubijjətə uqradь. Çənub ordu qruppasь «B»-nin ikinçi ordusu Varşava janьnda poljaq ordularьnьn Poznandan və Polşa qoridorundan Vislanьn arxasьna geri cəkilməsinə mane oldu. Ycyncy və ikinçi ordu ardьcьl hyçumlarla dyşmən divizijalarьnь get-gedə daha cox myhasirəjə aldь ki, bu vaqt darmadaqьn edilmiş poljaq ordu hissələri onlarь myhasirə edən german qoşunlarь yzərinə hyçum etməjə calьşьrdь.

Bu vuruşmalar Visladan qərbdə olan poljaq ordularьnьn təxminən tam darmadaqьn edilməsi ilə nəticələndi.

Yc qapituljasija jekununda əsirlərin miqdarь 300 min nəfərdən coxa catmьşdьr. Hal-hazьrda isə əsirlərin sajь 450 mindən artьqdьr. Bizim qoşunlarьmьzьn ələ kecirdiji toplarьn miqdarь isə artьq 200-ə catmьşdьr. Hələlik, ələ kecirilmiş hərbi ləvazimatь hesablamaq mymkyn dejildir».

Rəsmi mə'lumatda sonra dejilir ki, german ordusunun qomandanlьqь iki hava esqadrasь təşkil etmişdi ki, bunlar Polşaja qarşь hava myharibəsinə başlajaraq təqribən 800 poljaq aeroplanьnь tələf etdi.

German flotu myharibənin başlandьqь gyndən Dansiq buxtasьnь bombardman edərək Polşanьn dəniz nəqlijjatьnь tamamilə kəsdi. Bir sualtь qajьqьndan başqa Baltiq dənizində olan poljaq hərbi gəmilərinin hamьsь tələf edildi jaxud bitərəf өlkələrin portlarьnda gizləndi.

Sonra, Germanijanьn baş qomandanlьqь өzynyn rəsmi mə'lumatьnda jazьr: «Poljaq saldatlarь bir sьra hallarda çyr'ətlə dəjyşyrdy. Onlar rəhbərlərin jardьm gөstərməməsi və poljaq ordusunun pis təşkil edilməsi yzyndən darmadaqьn edildi».

Mylkədarlarьn Polşadan qacmasь

Nju-Jorq, 24 (TASS). Assoşiejted Press agentlijinin Buxarest myxbiri xəbər verir ki, «coxlu varlь poljaq mylkədarlarь, Qьzьl Ordudan, qasьrqadan qorxan kimi qorxub qacьrlar». Rumьnijaja qacmьş bə'zi mylkədarlar өz qapitallarьnь bitərəf өlkələrin banqlarьna qojmuşlar. Bə'ziləri isə өz qapitallarьnь gөtyrmədən qacmьşdьr. Qnjaz Andrej Ljubomirski, Qьzьl Ordu hissələri onun mylkynə catan kimi dərhal hər şeji buraxьb ata minərək qacmьşdьr.

Havas agentliji, Fransa ilə Germanija arasьndaki hərbi əməlijjat haqqьnda

Pariz, 25 (TASS). Havas agentliji xəbər verir ki, «Dynənki hərbi operasijalar fransьz qoşunlarьna өzlərinin bə'zi pozisijalarьnь jaxşьlaşdьrmaqa imkan vermişdir. Fransьz hərbi dairələri qejd edir ki, sөz fransьz ordusunun bөjyk hərəkətləri haqqьnda dejil operasijalara dairdir. Bu operasijalar məhdud, lakin Blis cajь və Qardt jyksəkliji yzərində fransьzlarь myşahidə pozisijalarь ilə tə'min etdijinə gөrə xysusilə myhymmdyr. Fransьzlarьn son iki gyn ərzindəki german operasijalarьna cavabь, jəqin ki, Tsvejbrjukenin çənub-şərq rajonunda artillerija atəşilə məhdudlaşaraq hər nөv aqtivlikdən cəkinən dyşmənin başьnь qarьşdьrmьşdьr. Fransьz artillerijasь, artillerija pozisijalarьnь şərqə irəli cəkərək Ziqfrid xəttindəki german istehkamlarьna atəş acmьşdьr.

Indijə qədər Rejn sahillərində azaçьq top atьşmasь olmuşdur. Bugyn çəbhənin bu hissəsindəki myxtəlif məntəqələrdə qyvvətli top atьşmasь olur».

Banditlər, ştrejqbrexerlərə jardьm edirlər

Amerikanьn «Dejli Uorker» qəzeti xəbər verir ki, jaxьn vaqtlarda Nju-Orlean şəhərindən (Luiznan ştatь) 20 kilometr məsafədə Vajolet adlь xьrda bir məhəllədə qanlь façiə olmuşdur. «Den bor end duqejt» firmasьnьn qonserva fabriqasьnda 250 fəhlə qadьn tə'til etmişdir. Tə'til edənlər, zəhmət haqqьnьn saatda 2,5 sent artьrьlmasьnь və jalnьz ittifaq yzvlərinin işə qəbul olunmasьnь tələb etmişlər. (Bu fabriqada işləjənlərin hamьsь Amerika zəhmət federasijasьna qoşulan həmkarlar ittifaqlarьna daxildir). Fəhlə qadьnlar fabriqa binasьnьn janьnda və elə də fabriqaja gedən jolun dөrtdə bir mil məsafəsində piket myəjjən etmişlər.

Ejni zamanda, qonserva ycyn bu firmaja balьq verən balьqcьlar dəxi tə'til etmişlər. Onlar firma tərəfindən doqovorun pozulmasьna və balьq ycyn doqovorda gөstərilən qijmətin 50% aşaqь endirilməsinə protest etmişlər.

Firmanьn administrasijasь ştrejqbrexerlərin jardьmь ilə, tə'til edən fəhlə qadьnlarьn və balьqcьlarьn myqavimətini qьrmaqa calьşmьşdьr. Lakin o, buna myvəffəq olmamьşdьr. Bu vaqt firma, tə'til edənlərə divan tutmaq ycyn bir qrup bandit ələ gətirmişdir. Bu banditlər өrtyly avtomobildə tam syr'ətlə qadьnlarьn piket myəjjən etdikləri jol ilə gedərək piket iştirakcьlarь yzərinə atəş acmьşdьr. Avtomobilin pençərələrindən cьxmьş tyfənglərlə banditlər qadьnlara gyllə atьrdь. Bir fəhlə qadьn bir qrup uşaqь gyllə altьndan xilas etməjə calьşdьqь momentdə өldyrylmyşdyr. Banditlərin bu hyçumuna baxmajaraq, fəhlə qadьnlar tə'tili davam etdirirlər. Piket iştirakcьlarьnьn hamьsь өz jerində durmuşdur. Fabriqa dajanmьşdьr.

Sonra qəzet gөstərir ki, tə'til başlanmadan əvvəl firma, Molino adlь ştrejqbrexerin jardьmь ilə qompanija ittifaqь jaratmaqa calьşmьşdьr (belə ittifaqьn yzvy sahibkara qarşь mybarizə aparmaqdan bojun qacьrmaqь өhdəsinə alьr). Lakin bundan hec bir şej hasil olmamьşdьr. Fabriqanьn fəhlə qadьnlarь və balьqcьlar belə tələjə dyşməjəçəklərini bildirmişlər.

German ordusunun baş qomandanlьqьnьn mə'lumatь

Berlin, 26. (TASS). Bugyn german ordusunun baş qomandanlьqьnьn aşaqьdaki mə'lumatь e'lan edilmişdir:

—«Şərqdə german qoşunlarьnьn myəjjən edilmiş hydud xəttinə doqru tədricən irəliləmələri davam etmişdir. San cajьnьn aşaqь axьntьsь rajonunun şərqində sabiq polşa ordusunun qalьqlarь ilə xьrdaça bir dөjyş olmuşdur. Bu dөjyşdə germanija tanq divizijasь 2000 polşa saldatlarьnь əsir tutmuşdur.

Varşava qomendantьnь myqavimətin məqsədsiz olduquna indijə kimi inandьrmaq mymkyn olmadьqьna gөrə, dynən Varşavaja qarşь hərbi əməlijjat başlanmьşdьr. Qəfləti bir hyçumla german qoşunlarь Moqotov fortunu və bunun dalьnça Moqotov şəhər janьnьn bir hissəsini gөtyrmyşlər.

Qərbidə top atьşmasь və zəif kəşfijjat fəalijjəti olmuşdur. Fransa aeroplanlarьnьn belgija territorijasьnь kecmələri myəjjən edilmişdir. Hava dөjyşlərində 5 fransьz aeroplanlarь və iki aerostat vurulub salьnmьşdьr. Bir fransьz aeroplanь zenit toplarь ilə vurulub salьnmьşdьr».

QƏRB ÇƏBHƏSINDƏ GERMAN QOŞUNLARЬNЬN AQTIVLIJI

London, 25 (TASS). Rejter agentlijinin verdiji mə'lumata gөrə, dyşmənin iki gynlyk bөjyk aqtivlijindən sonra fransьz qoşunlarь german pozisijalarь yzərinə jenidən təzjiq etməjə başlamьşlar. Agentlik bildirir ki, «Bununla əlaqədar olaraq bir sual mejdana cьxьr-dyşmənin bu aqtivliji Hitlerin qərb istehkamlarьna gyman edilən gedişindən sonra əmələ gəlmiş nymajişdir jaxud Ziqfrid xətti ilə sərhəd arasьnda germanlarьn itirdikləri territorijanь geri qajtarmaq məqsədilə fransьz avanpostlarь yzərinə hyçum etmək əlamətidir. Gyman edildiji yzrə son təqdirdə german zərbəci hissələrinin vəzifəsi myrəkkəbləşəçəkdir, cynky zəbt edilmiş istehkam xəttləri artьq jenidən qurulmuş və bundan başqa jeni istehkamlar və məftul hasarь hazьrlanmьşdьr».

HAVAS AGENTLIJI VARŞAVA RAJONUNDAKI VURUŞMALAR HAQQЬNDA

Pariz, 25 (TASS). Havas agentliji radio ilə xəbər verir ki, dynən german aqьr artillerijasь Varşavanьn mərkəzinə atəş acmьşdьr. Varşava seqtorunda german qoşunlarь Vislanьn saq sahilini bombardman etmişdir. Modlin rajonunda vuruşmalar kəsilməjir.

LITVA REZERVISTLƏRININ QISMƏN SƏFƏRBƏRLIKDƏN AZAD EDILMƏSI

Qaunas, 25 (TASS). Litva teleqraf agentliji aşaqьdaki mə'lumatь verir: «Litvanьn hərbi qomandanlьqь Şərqi Jevropada vəzijjətin ajdьnlaşmasьnь və bununla da Litva ycyn bilavasitə təhlykənin olmadьqьnь hesab edərək bugyn, caqьrьlmьşlara өz adi işlərinə qajьtmaq imkanь vermək ycyn өlkənin daxilində olan hissələrin qismən səfərbərlikdən azad edilməsi haqqьnda əmr vermişdir. Rezervistlərin onda bir hissəsi məhsul toplanьşьnda iştirak etmək ycyn 5 gyn məzunijjət alьrlar».

BOLQARIJA MƏTBUATЬ QƏRBI BELORUSIJA VƏ QƏRBI UQRAJNADAKI VƏZIJJƏT HAQQЬNDA

Sofija, 25 (TASS). Bolqarija mətbuatь, Qьzьl Ordunun tutduqu, Qərbi Belorusija və Qərbi Uqrajna rajonlarьndaki vəzijjət haqqьnda mə'lumatь hər gyn nəşr edir. Qəzetlər, uqrajna və belorus əhalisinin Qьzьl Ordu dөjyşcy və qomandirlərini qarşьladьqь bөjyk ruh jyksəklijini qejd edir. Qəzetlər, tutulmuş rajonlarda qajda və sakitlijin tezliklə bərpa olunmasьnь qejd edərək, bu rajonlarda kecirilən tədbirləri ətraflь surətdə təsvir edir. Mətbuat qejd edir ki, Sovet Ittifaqьnьn bytyn myəssisələri, qolxozlarь, içtimai, qultur və elmi təşkilat və idarələri, Qərbi Uqrajna və Qərbi Belorusija əhalisinin jeni həjatьnьn təşkil olunmasьna aqtiv surətdə jardьm edir.

ŞVEJTSARIJA ORDUSU ŞTABЬNЬN BƏJANATЬ

Berlin, 25 (TASS). Germanija informasija bjurosu Berlindən xəbər verir ki, Şvejtsarija ordusunun ştabь bəjanat nəşr etmişdir. Həmin bəjanatda dejilir ki, «Sentjabrьn 24-də Rejn tərəfindən Şvejtsarija territorijasьna bir aeroplan ucmuşdur, həmin aeroplan yzərinə sərhəd hissələri tərəfindən atəş acьlmьşdьr. Həmin gyn axşam Şvejtsarijanьn myxtəlif məntəqələrində aeroplan motorlarьnьn səsi eşidilmişdir». Informasija dairələrində bəjan edirlər ki, sөz fransьz aeroplanlarь haqqьndadьr.

FRANSЬZ GƏMISININ QOMANDASЬ FRANSAJA QAJЬTMAQDAN BOJUN QACЬRMЬŞDЬR

Nju-Jorq, 24 (TASS). Assoşiejted Press agentlijinin Val parajsodan (Cili) verdiji mə'lumata gөrə Cili hөkumət orqanlarь qapitanьn xahişinə gөrə Fransanьn «Vinnipeq» adlь gəmisini zəbt etmişdir. Gəminin 60 nəfərdən ibarət qomandasь Fransaja qajьtmaqdan bojun qacьrmьşdьr. Jaxьn vaqtlarda bu gəmidə Fransadan 2.000 ispan qacqьnь Cilijə gəlmişdir.

CINDƏKI JAPON QOŞUNLARЬ ARASЬNDA YSJAN

Cuntsin, 24 (TASS). Sentral Njus agentlijinin Honqonq myxbiri xəbər verir ki, jaxьn vaqtlarda Şanxajda, əlavə qyvvə olaraq gəlmiş japon hissələrindən birində ysjan baş vermişdir. Myxbirin sөzlərinə gөrə ysjanьn baş verməsinə səbəb, Tzintanda (Nankindən çənub-şərqə) 18 japon ofiser və saldatьnьn өlməsi olmuşdur. Bu saldatlar və ofiserlər myharibə əlejhinə protesto əlaməti olaraq өzlərini өldyrmyşlər. Ysjan vaqtьnda hissədəki saldatlarьn yc pajьndan coxu şəhərdən qacmьşdьr. Ysjan edən saldatlarьn myqavimətini qьrmaq ycyn japon qomandanlьqь çəza hissələrini caqьrmaqa məçbur olmuşdur.

POLŞANЬN SUALTЬ QAJЬQЬ ŞVETSIJADA

Stoqholm, 25 (TASS). Şvetsija teleqraf agentlijinin verdiji mə'lumata gөrə, Polşanьn «Zbiq» adlь sualtь qajьqь əvvəlki iki sualtь qajьq kimi Şvetsija sularьnda gizlənmişdir. Qajьq tutulaçaq, onun ekipazь isə tərk silah olunaçaqdьr.

INGILIS GƏMISININ BATЬRЬLMASЬ

London, 25 (TASS). Rejter agentliji xəbər verir ki, german sualtь qajьqьnьn ingilis gəmisi «Xavelsajd»-ь batьrmasь nəticəsində 12 adam xəbərsiz itmişdir.

INGILIS AEROPLANLARЬ GERMANIJA YZƏRINDƏ

London, 25 (TASS). Rejter agentliji, Germanijanьn qərb hissəsində ingilis aviasijasьnьn sentjabrьn 24-dəki gecə kəşfijjatь ucuşu haqqьnda xəbər verir. Ingilis aviasijasь, Germanijanьn şimal-qərb hissəsi yzərindəki ucuş vaqtьnda vərəqələr salmьşdьr. Bytyn aeroplanlar hec bir çiddi myqavimətə rast gəlmədən saq-salamat өz bazalarьna qajьtmьşdьr.

---o---

Cində hərbi əməlijjat

MƏRKƏZI CINDƏ

Tzjansi vilajətinin şimal hissəsində cin qoşunlarь Qaoanь tutduqdan sonra hyçumu davam etdirirlər. Japon qoşunlarьnьn myqavimət gөstərməjə calьşan ajrь-ajrь dəstələri geri dəf edilir. Sentjabrьn 23-də 2 min nəfərdən ibarət japon dəstəsi Fьnsindən qərbdəki rajonda cinlilər tərəfindən darmadaqьn edilmişdir. Japonlar Qaoan-Fьnsin çəbhəsi ucastoquna bөjyk miqdarda əlavə qyvvə kөcyryrlər.

Sentjabrьn 23-də japonlar aviasijanьn jardьmь ilə Sintzjan cajьnьn şimal sahilində və Duntinxu gөlynyn şərq sahilindəki cin mydafiə xəttini jarmaqa calьşmьşlar. Japonlarьn 30 hərb gəmisi və 200 lodqasь Duntinxu gөlynyn şimalьnda sahilə desant cьxarmьşdьr. Japonlarьn 13 bombadaşьjan aeroplanь desantьn sahilə cьxarьlmasьna jardьm etmişdir. Cin qoşunlarь japonlara inadlь myqavimət gөstərmişdir. Japonlar bөjyk itkilər verərək geri cəkilməjə məçbur olmuşlar.

Cin artillerijasьnьn atəşilə, Anxuej vilajətinin çənub hissəsində japon saldatlarь ilə dolu, Jantzь cajь ilə gedən transport batьrьlmьşdьr.

ŞIMALI CINDƏ

Şansi vilajətinin çənub-şərq hissəsində, Czantzь rajonunda vuruşmalar gedir. Japonlar buraja təçili əlavə qyvvə gөndərirlər.

Xundun-Tunlju şosse jolu rajonunda 3 mindən artьq adamdan ibarət japon dəstəsi cin pozisijalarьna hyçum edir. Lakin japonlar burada myvəffəqijjət əldə edə bilmir.

ÇƏNUBI CINDƏ

Sentjabrьn 23-də japon qoşunlarь Qantondan əlavə qyvvə alaraq Şisinin (Qantondan çənuba) şərq kənarlarьndaki cin pozisijalarьna jenidən hyçuma başlamьşlar.

Sentjabrьn 24-də japon dəniz pijadəciləri Fuczoudan çənuba Fusin rajonunda (Futzjan vilajəti) sahilə cьxmaqa calьşmьşdьr. Cin qoşunlarь japon desantьnь geri qajtarmьşdьr.

***

Sentjabrьn 23-də japon aeroplanlarь Xunan vilajətinin şimal hissəsində bir sьra şəhərləri bombardman etmişdir. Həmin gyn japon aviasijasь Futzjan vilajətinin çənub hissəsində ajrь-ajrь məntəqələri bombardman etmişdir.

(TASS).

Stanislavski adьna teatr jeni sezonda

Jerevan Stanislavski adьna Dəvlət rus teatrь өzynyn 1939-40-çь il teatr sezonuna oqtjabr ajьnьn jarьlarьndan başlajaçaqdьr. Teatr sezonunun belə gec başlanmasьnьn səbəbi-teatr binasьnьn və xysusilə səhnənin tə'min olunmamasьdьr. Bu il teatrьn səhnəsi əsaslь olaraq jenidən qurulur və maşьnlaşdьrьlьr ki, bu da tamaşaja qojuluşlarьn işlərini xejli asanlaşdьraçaq və səhnə mənzərələrinin dəjişdirilməsinə imkan jaradaçaqdьr..

Bu il teatrьn janьnda ycmərtəbəli jeni bir bina da tikilir ki, həmin binada e'malatxanalar, aqtjorlarьn paltar otaqlarь, qьrmьzь guşə və başqa iş otaqlarь jerləşdiriləçəkdir.

Teatr bu teatr sezonunda janvar ajьna kimi iki jeni pjesa-Qozaqovun «Ceqstlər» və Virtanьn «Sui-qəsd» pjesalarьnь tamaşaja qojaçaqdьr. Təkrar olunan pjesalardan Paqodinin «Gymyş dərəsi», M. Qorkinin «Dyşmənlər», Ostrovskinin «Son fədakarlьq», Qoqolun «Evlənmək» və Vernelin «Jelenanьn qaçьrьlmasь» pjesalarь tamaşaja qojulaçaqdьr.

Teatrьn jaradьçьlьq qolleqtivi bu il jeni, kejfijjətli aqtjor-aqtrisalarla qyvvətləndirilmişdir.

---o---

Seckilərə hazьrlaşьrlar

Jerevan Molotov rajonunun şəhər zavod, fabriqa və başqa myəssisələrində zəhmətkeş deputatlarь jerli sovetləri seckilərinə çiddi hazьrlьq işi aparьlьr.

Seckilərin aparьlmasь və secki əsasnaməsinin өjrənilməsi ycyn 1000-nəfər agitatorlar ajrьlmьşdьr. Agitatorlar vaqtь-vaqtьnda seciçilər ilə məşqələ aparьrlar. Agitatorlarьn agitasija və propaqanda işlərinin daha kejfijjətli olmasь ycyn 10 gynlyk qurslar acьlmьşdьr. Qurslarda məşqələlər sentjabrьn 20-dən başlanmьşdьr ki, bu qurslar kejfijjətli myəllim qadrlarь ilə tə'min edilmişdir.

Rajonda secki oqruqlarь və ucastoqlarьn jerləri myəjjən edilmişdir. Seckilər zamanь rajonda 95-secki oqruqu və 24 isə ucastoq işləjəçəkdir. Hazьrda secki oqruqlarьndan өtry lazьm olan otaqlar hazьrlanmьşdьr.

Ə. Çəfərov.

---o---

KINO BAZANЬN IŞLƏRI QAJDAJA SALЬNMALЬDЬR

Qafan rajonunun kino bazasьnda kino verilişi işləri pis qurulmuşdur. Rajonun uzaqlьqьnda olan şəhərçik, Girətaq, Baharlь, Pyryly, Gьqь, Mahmudlu və digər kəndlərində kino tamaşalar vermək işi unudulmuşdur. Bu rajonun məktəbliləri ycyn dəxi kino tamaşalarь verilmir. Rajonun mərkəzində olan səsli kino hec bir kəndə aparьlmamьşdьr.

S. Məmmədov

---o---

Spequljant tutuldu

Jerevan şəhəri Orçonikidze prospeqtində №202 evdə jaşajan Sabiq alverci Jervand Sarkisovic Babajan spequljasija ilə məşqul olduqu ycyn iki dəfə myhakimə edilmiş və 6 il myddətinə azadlьqdan məhrum edilmişdir.

Lakin o həbsxanadan azad edildikdən sonrada spequljasija ilə məşqul olmaqdan əl cəkmir.

Son zamanlarda o, Tbilisidən və Bakьdan zavod adьna bөjyk miqdarda qrovat və myxtəlif maşьna hissələri satьn alaraq, onlarь iki və yc qat qijmətlə satьşa cьxarьr. Onun evini axtararkən 1200 ədəd qrovat şariqi, halqa, avto-maşьna radiatoru və başqa hissələr tapьlmьşdьr.

Je. Babajan proqurorluq tərəfindən həbsə alьnmьşdьr. Onun işi tez bir zamanda təhqiq olunub məhkəməjə veriləçəkdir.

Məs'ul redaqtor: Ç. VƏLIBEQOV.

Kino „Mosqva“ bu gyn

Birinçi zalda ATLЬLAR
Ikinçi zalda AMANGƏLDI
Jaj binasьnda TYFƏNGLI ADAM
Başlanьş saat 8-də və 10-da

26-lar adьna baqda
TRAQTORISTLƏR
Başlanьş saat 8-45 dəqiqədə

Ç. Vəlibeqov, J. Abbasov və M. Əsədov doqtor J. Qaraxanovun atasь HYSEJIN QARAXANOVUN өlymy mynasibətilə doqtor Qaraxanova və onun ailəsinə baş saqlьqь verirlər.

E'lan

Jerevan azərbajçanlь pedaqozi məktəbinin qijabi seqtorunun I,II,III siniflərinə 1939-40-çь dərs ili ycyn sentjabrdan nojabrьn 1-nə kimi ərizələr qəbul olunur.

Daxil olmaq istəjənlər ərizə ilə birlikdə aşaqьdaki doqumentləri gөndərməlidirlər.

1. Təhsil haqqьnda vəsiqə
2. E'zamnamə (maarif şə'bəsindən)
3. Avtobioqrafija (təsdiq olunmuş)
4. Myəllimlijə aid vəsiqə
5. Iki foto şəkil

Anketləri rajon təhsil şə'bələrindən və ja ped. məktəbindən almalь

Doqumentləri aşaqьdaki adresə gөndərməli:

Jerevan Terjan №127 az. ped. məktəbi

Qejd: Qijabicilər materiallarь almaq ycyn өz adreslərini tə'çili olaraq gөndərməlidirlər. Direqsija 3—2

Ermənistan SSR Xalq Qomissarlarь Sovetinin nəşrijjatь «Xorhrdajin Hajastan» mətbəəsi. Redaqsijanьn adresi: Jerevan Onun jans kycəsi № 23 telefon № 33-30 Baş mətbuat mydirliji myvəkkili H—3500